

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
48/2013
30. november 2013

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

SVETOM KRÚTI
SEXUÁLNA REVOLÚCIA
Strana 4.

TISÍCKY HEKTÁROV PŮDY
V RUKÁCH CUDZINCŮV
Strana 5.

CYRIL A METOD SÚ MOSTOM
MEDZI VÝCHODOM A ZÁPADOM
Strana 6.

MATICA SLOVENSKÁ
V NOVEMBRI 1989
Strana 8.

ODIŠIEL, KEĎ MU
ZASTRELILI PRIATEĽA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Diagnostika zdravotného stavu slovenčiny, ktorú nedávno v matičnom týždenníku publikoval univerzitný profesor Ábel Král, je otrasným svedectvom o našom jazykovom lajdáctve, neúcte verejných činiteľov k jazyku, trestuhodnom ignorantsve pravidiel slovenčiny a jej výslovnosti v masmédiách, aj o úbohosti jazykovej kultúry hercov a hlásateľov, ktorí ešte donedávna boli nositeľmi ľubozvučnosti slovenčiny a ich výslovnosť bola často normou správnej slovenskej fonetiky. Je len malým ospravedlnením, že strata úcty k jazyku je dôsledkom všeobecného úpadku spoločnosti a stavu prevrátených hodnôt, keď na pomyselnom spoločenskom rebríčku stojí oveľa vyššie diler, agent, maklér ako učiteľ, konštruktér alebo projektant, keď má neporovnateľne viac slávy i peňazí prostredníctvom televíznej zabávača ako básnik, skladateľ alebo sochár.

Chcem príklady profesora Kráľa doplniť o dve slovička – kulturpark a kunsthalle. Nie preto, aby bolo príkladov viac, to by urobil aj on, keby mali noviny viac priestoru. Možno ani nie preto, že momentálne sú frekventované medzi umelcami a organizátormi kultúry. Tu však už nejde o zbytočné preberanie cudzích slov, pre ktoré máme staré a udomácnené výrazy – park kultúry v jednom prípade a v druhom celú plejádu podľa poslania priestoru – výstavné sieni, dom umenia, kultúrny dom... až po umeleckú besedu, obľúbené a výstižné pomenovanie v období medzi dvoma vojnami. Hnevá ma tá primitívna snaha o „svetovosť“. Je kulturpark významovo čosi iné ako park kultúry? Ak sa výstavné priestory v bratislavskom Dome umenia alebo celý objekt premenujú na Kunsthalle, čo sa tu zmenilo? Kunsthalláci mi odpovedia: Všetko! Ideme to robiť inak. Modernejšie. Kreativnejšie! A na to bolo treba pečiatku s názvom Kunsthalle? To sa nedalo v Dome umenia?

Nič za tým nie je, len opičenie. A opičenie nie je nikdy kreatívne. Je na smiech.

Ján ČOMAJ

R - 2013051

Všetky samosprávne kraje na Slovensku už majú svojho (staro)nového župana Bystrický kraj púta našu i svetovú pozornosť

Ivan BROŽÍK - Karikatura: Andrej MIŠANEK

„Neonacista Kotleba prekvapivo vyhral voľby v Banskobystrickom kraji,“ hlásali titulky na obrazovkách viacerých zahraničných médií už v nedeľu ráno 24. novembra. Slovenské voľby 2013 predsedov a poslancov vyšších územných celkov či samosprávnych krajov sa skončili. Ich najväčším prekvapením je práve víťazstvo Mariana Kotlebu (Ludová strana – Naše Slovensko) nad favoritom Vladimírom Maňkom (Smer-SD) v Banskobystrickom kraji.

Všetky kraje majú svojho predsedu. Účasť voličov v druhom kole bola o niečo nižšia ako v prvom – voľiť prišlo 17,29 percenta oprávnených osôb. V Bratislavskom kraji zvíťazil Pavol Frešo, v Trnavskom kraji uspel Tibor Mikuš. Predsedom Nitrianskeho je opäť Milan Belica a v Košickom kraji zostáva v kresle predsedu Zdenko Trebuľa. Zmena teda nastala iba v Banskobystrickom kraji.

NACIONALIZMUS NEPREŠIEL

Po oznámení výsledku volieb Tibor Mikuš povedal: „Počas kampane som sa tomu vyhýbal, nechcel som, aby sa konali voľby na základe etnickej príslušnosti.“ József Berényi však ide za svojím cieľom: „Naším prvotným cieľom je vrátiť sa do národnej politiky, preto je dôležité získať posty v politických, štátnych, regionálnych štruktúrach, aby sme mohli presadiť náš program.“ Nateraz tento cieľ nebude presadzovať z pozície predsedu Vyššieho územného celku v Trnave. „Chcel by som vyjadriť nádej, že práve spájanie stredopraveho spektra umožní potom aj v budúcnosti víťaziť v ostatných typoch volieb,“ povedal Pavol Frešo po víťazstve v krajských voľbách, kde deklavoval svoju protikandidátku Moniku Flašikovou-Beňovú. „Víťazstvo Kotlebu v Banskej Bystrici je obrovskou prehrou demokracie na Slovensku, je to rana, ktorú nikto nečakal,“ zhodnotil výsledok v Banskej Bystrici Pavol Frešo. „Je to obrovská výzva pre všetky demokratické strany, aby si spolu sadli a začali riešiť problémy ľudí tak, aby

sme extrémistov zarazili práve tým, že im odoberieme všetky možné živné pôdy, kde sa realizujú,“ dodal. Otázka potom je, prečo SDKÚ-DS oficiálne nepodporila V. Maňku pred 2. kolom volieb a nevyzvala svojich voličov, aby mu dali hlas. Týmto konaním de facto podporili M. Kotlebu.

FENOMÉN KOTLEBA

Pod víťazstvo Mariana Kotlebu sa výrazne podpísal postoj pravice a hlasy jej voličov, ktorí hlasovali za neho preto, aby vyhral nad Smerom. V reakcii na zverejnené neoficiálne výsledky druhého kola volieb do VÚC to uviedol premiér a predseda strany Robert Fico. Výsledok v Banskobystrickom samosprávnom kraji pripísal najmä tomu, že SDKÚ-DS a SaS nepodporili ich kandidáta. Výčitky smerovali aj osobne k predsedovi SDKÚ-DS Pavlovi Frešovi. „Vyhovárať sa na to, že je to vina všetkých strán, je smiešne, keď jeho strana nepodporila Vladimíra Maňku,“ povedal R. Fico. „Ak niekto nedokázal podporiť pána Maňku, nesie priamu zodpovednosť,“ zdôraznil. Podľa jeho slov podstatná časť hlasov pre Kotlebu boli hlasy pravicových voličov, ktorí tak hlasovali najmä proti Smeru. Porazený v Banskej Bystrici V. Maňka to skomentoval: „Ľuďom budeme musieť vraviť veci, o ktorých majú dojem, že sa im neravnia.“ No Maňkov postoj počas kampane pred 2. kolom sa niesol práve v tomto duchu. Tváril sa, že je víťaz, a akoby Kotleba neexistoval. Nešiel s ním do televíznej konfrontácie a na to doplatil.

3 OTÁZKY PRE:

Robertu KALIŇÁKA, ministra vnútra vlády Slovenskej republiky

Stratené občianstvo sa bude dať získať späť

• Aký je v súčasnosti stav rokovania o vytvorení nezávislej kontrolnej komisie, ktorá by mala byť súčasťou volebného kódexu?

Ministerstvo vnútra momentálne analyzuje, ako fungujú kontrolné orgány volieb v členských krajinách Európskej únie, od ktorých sa plánujeme inšpirovať. Následne sa zvolá stretnutie s opozíciou, kde budeme pokračovať v rokovaniach so snahou nájsť optimálne riešenie. Súčasná existujúca dohoda k tejto téme je, že v kontrolnej komisii bude paritné zastúpenie. To znamená, že polovica členov bude z radov opozície a polovica z radov vládnucej väčšiny. Debatojeme aj o možných ďalších zástupcoch v ko-

misii z radov bývalých prezidentov, prípadne zástupcov Generálnej prokuratúry SR alebo Štatistického úradu SR či Najvyššieho kontrolného úradu SR.

• Bude mať takáto komisia možnosť preveriť občianstvo kandidáta, ak je dôvodné podozrenie, že prijatím cudzieho občianstva prišiel o slovenské a naďalej vedie politickú stranu, ktorá tak existuje v rozpore so zákonom o politických stranách?

Komisia bude mať nielen kontrolné funkcie, ale bude môcť v prípade porušenia zákona udeliť aj prípadné sankcie. O tom, čo všetko bude môcť kontrolovať, sa momentálne vedie diskusia.

• Náš zákon o občianstve po všetkých stránkach schválil Brusel. Napriek tomu sa pripravuje aj jeho novelizácia a ak, tak kedy? Môžete povedať aj zámer takej novelizácie?

Novela zákona o štátnom občianstve je už pripravená. Jej cieľom je, aby ľudia už nemuseli prichádzať o slovenské občianstvo, ak prijmú iné. Tí, ktorí oň prišli pre súčasný zákon, by ho mohli získať späť. Momentálne sa vedú rokovania s Ministerstvom zahraničných vecí SR, ako aj s medzinárodnými inštitúciami, aby sme správne doladili detaily nového zákona.

Zhovárať sa Ivan BROŽÍK
Foto: L. LESAY

ISSN 0862-8823
48
9770862882007

V SNN 49/2013
SI PREČÍTAŤE

Štát potrebuje strednú vrstvu na to, aby chudobní nepozabijali bohatých
Návrat k historickému okypteniu Slovenska po Viedenskej arbitráži po roku 1938
Seriál slovenských historikov: Zápas o Slovenskú republiku sa neskončil

Radikálna maďarská nacionalistická strana Jobbik agituje už aj na Slovensku Utajovaný spis je prejavom otvorenej iredenty

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: internet – zdroj: 444.hu

Maďarská televízna stanica ATV informovala o utajovanom dokumente extrémistickej strany Jobbik, ktorá je usadená v maďarskom aj v európskom parlamente. Spis, ktorého autorom je poslanec maďarského parlamentu István Szávay, rozoberá okrem iného šance strany Jobbik uspieť u príslušníkov maďarskej menšiny v štátoch susediacich s Maďarskom a navrhuje stratégiu, ako ich osloviť. Ide o to, aby sa príslušníci maďarskej menšiny v zahraničí prihlásili o maďarské občianstvo, čím by získali volebné právo v Maďarskej republike, a tak by sa stali potenciálnymi voličmi strany Jobbik.

Partnermi pre tieto snahy na Slovensku sú mládežnícke organizácie Strany maďarskej koalície Via Nova a členovia študentskej samosprávy Selyeho univerzity v Komárne. Práve na akademickej pôde v Komárne, financovanej zo slovenského štátneho rozpočtu, podľa autora materiálu Szávaya, má Jobbik „tesné, priateľské vzťahy, cez ne sme dokázali aj doteraz dosiahnuť na veľa mladých a jemne formovať ich názory“.

VIA NOVA

„So Szávayom sme mali kontakty, keď bol predsedom študentskej samosprávy filozofickej fakulty budapeštianskej univerzity ELTE,“ povedal pre portál bumm.sk predseda študentskej samo-

správy v Komárne Ákos Valent, a pritom študentskú samosprávu označil za apolitickú, ale tiež pripustil, že Szávay sa zúčastňoval na akciách študentskej samosprávy v Komárne. Iný partner strany Jobbik na Slovensku, mládežnícka organizácia SMK Via Nova nabrala „úplne jobbikovský obrat“, uvádza v spise Szávay. Podľa neho sa Via Nova musí „v dlhšom horizonte odtrhnúť od prestarnutého, z veľkej časti nekompetentného vedenia SMK a založiť novú národnú radikálnu stranu“. Predseda Via Novy László Gubik pre bumm.sk poprel, že by nastal obrat k Jobbiku a že by chceli zakladať novú stranu. Podpredseda Via Novy István Samu je členom predsedníctva SMK, štyria členovia Via Novy boli

Demonštrácia maďarského Jobbiku.

na kandidátke SMK vo voľbách do NR SR.

NEHCHE KOMENTOVAŤ

Vlani mal Jobbik školenie straníckych funkcionárov a hosťom boli aj krajské mládežnícke organizácie, medzi nimi aj Via Nova. László Gubik, predseda Via Novy, mal vtedy prednášku pre mládežníkov Jobbiku, kde tvrdil, že Maďarsko a jeho politici môžu tunajším Maďarom pomôcť najmä tým, že vybudujú ekonomicky silný štát, ktorý by dokázal vplyv rozšíriť i na juh feldvidéku. „Nemám takéto informácie či indicie, ani náznaky tam nie sú,“ povedal predseda SMK József Berényi o prepojení Via Novy a Jobbiku. Autor spisu Szávay v roku 2011 rokoval v Bratislave aj s predsedom SMK J. Berényim.

Predstavitel maďarskej strany Jobbik a ideológ István Szávay pravosť dokumentu pre server bumm.sk nepoprel, povedal len, že ho nebude komentovať, lebo strategické dokumenty sú vnútornou záležitosťou strany.

Demokracia pod Tatrami už nemá ani podobu zlej karikatúry Slúbili sme si lásku a vravieť pravdu...

Ivan BROŽÍK - Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Dav asi štyristo ľudí vtrhol 17. novembra 2013 do jedného z nákupných centier v Bratislave. Ani jedno z tých mála podujatí k výročiu novembra 1989 nemalo väčšiu účasť. Iba desať percent obyvateľov Slovenska sa vyjadruje, že vývoj po novembri priniesol pre nich „skôr lepší život“ ako pred ním.

Keď sa v novembrových sychravých dňoch v roku 1989 na našich námestiach stretávali státisíce občanov, netvorili dav. Boli to samostatne mysliaci ľudia, ktorých priťahovala vôľa a odvaha zmeniť spoločnosť, v ktorej žili. Revolučnej zmeny neskôr ozdobenej prívlastkom nežná či zamatovaná. Dnes je štrnásť percent ľudí z celkového počtu tých, ktorí chcú a mohli by pracovať na Slovensku bez práce. Desiatitisíce Slovákov odišli natrvalo do zahraničia. Každý siedmy z tých, čo tu zostali, žije na hranici chudoby. V Bratislave sa zdržiava najviac prostitútok v Európe – eufemisticky ich dnes označujeme ako „zlatokopky“. Tak znie zistenie zahraničných manažérov, ktorí pôsobia v tomto regióne a predtým praxovali v mnohých konči-

nách sveta. Knihy nečíta takmer nikto a televíziu „kultúru“ Mužov na radnici a Plechových kavalérií nahradila Farma, Panelák a iné tvorivé plytky, v ktorých hrdka „umelcov“ ryžuje a nachádza svoj zlatý Clondike. Začudované: „Toto sme vtedy chceli?“ znie dnes už

AKTUÁLNE

iba ako trápny pokus o vtip. Ale čo sme to vlastne chceli?

ZABUDNUTÉ SNY

„Slúbili sme si lásku – demokraciu, slobodu, pluralitu názorov – vravieť pravdu len...“ Kam sa to všetko podelo? Za vlastný názor sa dnes opäť vyhadzuje zo zamestnania. Aj za čestnosť a poukazovanie na maniere a manipulácie funkcionárskych „polo-

bohov“. Demokracia nemá už ani len podobu karikatúry z kedysi chýrneho Rádia Jerevan. A slobodu determinujú peniaze. Režim sa zmenil, ale systém nie. Veksláci pred bývalých tuzexov od prvých ponovembrových dní postupne ovládli a cez moc peňazí aj politiku. Bývalí papaláši a nižšia stranická nomenklatura sú dnes rozlezení v štátnej správe a samospráve ako metastázy. Neodstráni ich ani naordinované ožarovanie. Výpadok jedného je okamžite nahradený vymenovaním či nominovaním iného. V zmysle „ja tebe, ty mne“. A je úplne jedno, či sa nazývajú ľavicou, pravicou, stredom alebo čímsi novým, keď už sami zistili, že pod starým názvom neprerazili.

SAMOZVANÍ SLUŠNÍ

Nikto nevie odkiaľ, ale zrazu sú tu, odkiaľsi vstali kazatelia zvláštnych „mimovládnych“ inštitúcií, nikto nevie za čo, ale žijú, kážu a hodnotia. My sme tí sluš-

ni, my sme správni s patentom na rozum, na riešenia – a ty a vy ste plevy!

„Slováci žijúci v zahraničí zápasia v tvrdých podmienkach o každý dolár či euro na zachovanie svojej slovenskej národnej identity, na pestovanie slovenskej kultúry a podpory vyučovania slovenčiny pre svoje deti. A na druhej strane musia byť svedkom udeľovania grantov takejto „kultúre“ v slovenskej televízii. V čase, keď Slováci na celom svete oslavujú 1 150 rokov príchodu vierozvestcov sv. Cyrila a sv. Metoda na naše územie...“ píše sa v proteste Únie Slovákov žijúcich v zahraničí slovenským ústavným činiteľom v súvislosti s nedávnym hanobením štátnej hymny v RTVS. Tej hymny, pri ktorej celé námestia v novembri 1989 plakali a nehanbili sa za to. Lenže vtedy ešte len málokto z tých desať tisíc zhromaždených ani len netušil, čo to tu vlastne o dvadsať rokov chce mať istá vyselektovaná societa. Občania precitajú, chytajú sa rozumu. A možno siahnu aj po dlažbových kockách... Ďalší reparát Slovensku sotva niekto ponúkne.

VŠIMLI SME SI

Najnovšie je mediálnym hitom areál bývalého Eurocampu FICC v Tatranskej Lomnici. Teda to, čo zostalo zo zariadenia, ktoré kedysi, najmä v časech výstupov na Rysy, poskytovalo ubytovanie tisíciam návštevníkov Vysokých Tatier. Televízie sa predhávajú vo zverejňovaní stavebných ruín a následne ustarani „novinári“ prinášajú akože výpovedné anketu.

Len aby sme v hanbe nezostali...

V nich je jednotiacou pointou: „Takto hanebne sa prezentujeme pred cudzincami!“ O Luniku IX v Košiciach sa tiež hovorí iba ako o probléme vo vzťahu k zahraničiu. Optickým našej hromadnej prepravy sa vždy objaví známe: „Čo by na to povedali cudzinci, aký obraz to o sebe im poskytujeme?“ Aj žuvačky nalepené na dlažbe peších zón našich miest sa odstraňujú hádam iba preto, „aby sme sa lepšie prezentovali voči návštevníkom“. Nuž a služby v reštauráciách tiež kritizujeme najmä s poukazaním na to, že by sme sa mali hanbiť pred zahraničím. Naša mentalita vyhranená ešte v časech, keď mal sovietsky vodca Leonid Iljič Brežnev navštíviť Medvediu lúku pod Tatranskými Matliarmi, sa vôbec nezmenila. Aj vtedy narýchlo položili novú asfaltku krížom cez les národného parku, len aby „to zahraničie“ (povedané súčasným slovníkom) náhodou neohrňalo nos nad lesnou cestou s prašným povrchom. Alebo aby si – po slovensky – neotklo papalášsku vypasenú o... veď viete čo. Akosi nám však uniká to podstatné. Prečo nám, mne, tebe, susedovi neprekážajú trosky stavebných zariadení v Lomnici, v srdci národného parku? Prečo nám neprekážajú zapáchajúce a takmer zdemolované interiéry prostriedkov verejnej prepravy? Prečo my nemáme nič proti hnojisku na Luniku? A prečo sa raz asfaltka niekde nepoloží len tak, pre osadníkov z inak nedostupných lazov, ale tiež platiteľov dani štátu? Na jednej strane je tu u nás čosi ako „pokakanosť“ pred každým a všetkým, čo prichádza zvonku (okrem komerčnej pornografie a mediálnych gyčov), a na strane druhej je tu rezignácia na vlastné nároky, na vlastný vkus, na vlastné právo na slušné životné prostredie a čistotu vókol nás. Je čas vjadriť, čo u nás prekáža najmä nám. Jasne a zreteľne. Veď je to iba, alebo najmä v našom záujme.

Jan ČERNÝ

K horizontom rozvoja vyplávajú nové vlajkové lode ekonomiky Zahranční investori až tak prácu neponúkali

„Ak chce niektorý štát nastúpiť na cestu trvalého hospodárskeho rastu a oživiť trh práce, jediné, čo musí urobiť, je podporiť začínajúce firmy či ešte len projekty.“ Tak znie recept na úspech Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). Platí aj pre Slovensko, napokon, Slovensku bol aj touto organizáciou odporúčaný.

Práve nedávna štúdia OECD poukázala na zistenie, že v uplynulých desiatich rokoch to neboli v mnohých krajinách tak štedro dotované nadnárodné spoločnosti, ktoré vytvárali nové pracovné miesta, ale naopak mladé firmy.

MLADÉ FIRMY

Mladé firmy tesne po štarte podnikania dokážu podľa štúdie aj v ťažkých časoch krízy každoročne zvyšovať počet zamestnancov, zatiaľ čo „staré spoločnosti“, ktoré majú viac ako päť rokov, v celkovom hodnotení zamestnancov skôr prepúšťali alebo neprijímali nových. OECD poukazuje na to, že nová spoločnosť s rýchlym rozvojom a inovačným potenciálom

logicky potrebuje viac nových síl ako väčšia, vyspelejšia, vyzretá firma, ktorá je na evolučnom rebríčku firemného vývoja oveľa ďalej. Podľa OECD z toho vyplýva záver: „Vyspelé ekonomiky trpiace vysokou neza-

ČO INÍ NEPÍŠU

mestnanosťou (ide pravdaže najmä o Európu) by mali zo všetkých síl podporovať začínajúce firmy s nádejou, že nové inovatívne firmy sa zabehnú a dokážu využiť potenciál masy kvalifikovaných nezamestnaných, ktorí prišli o svoju prácu počas krízy.“

Štúdia tiež veľmi detailne opisuje, ako sa v čase krízy počet pracovných miest založených na vedomostiach každým rokom zvyšoval, kým dopyt po nekvalifikovanej pracovnej sile očividne slabne. Aj medzi tými firmami, čo sú práve na štarte, sa dá veriť najmä tým „supernovým“, ktoré začínajú pôsobiť v oblasti služieb alebo technológiách a odvetviach založených na znalostiach.

VLAJKOVÉ LODE

A čo môžu urobiť jednotlivé krajiny, aby dostali tieto mladé firmy do optimálnej hospodárskej situácie? Určite sa štátu oplatí investovať do vzdelávania najmä v oblasti technológií, do odbornej prípravy, do preškolenia, do jednoduchého a transparentného regulačného a daňového prostredia, pomáhať v prístupe ku kapitálu, prípadne úveru, ale aj daňovo a sociálne zvýhodňovať nové mladé firmy. Práve z nich sa môžu stať vlajkové lode ekonomiky, ktoré vytiahnu krajinu z marazmu dlhovej krízy.

(ib)

Necháme iniciatívu piatej kolóny?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Piata kolóna je zaužívané označenie pre činnosť zahraničných aj vnútorných rozvratných systémov na území, ktoré je definované ako samostatný štátny celok. Ten má mať na obranu proti takýmto činnostiam svoje orgány, ktoré piatu kolónu odhaľujú a monitorujú. Piata kolóna svoju činnosť niekedy maskuje rôznymi aktivitami, ktoré na prvý pohľad neporušujú štátne zákony ani ustanovenia medzinárodného práva, ale ich výsledky majú prispievať k narušeniu stavu, ktorý piatej kolóna a jej tichým sponzorom nevyhovuje a chcú ho postupnými premyslenými krokmi zmeniť.

Sociálne napätie vždy vyvoláva podhubie pre aktivizáciu síl, ktoré v Európe už neraz spôsobili obrovské tragédie. Súčasnosť to dokazuje tým, že radikáli rôznych smerovani

a stranického sfarbenia pochodujú vo viacerých štátoch EÚ nielen po uliciach, ale napochodovali už aj do oficiálnych mocenských štruktúr. Najviditeľnejšie je to v susednom Maďarsku, kde radikálna nacionalistická strana Jobbik predstavuje program otvoreného iredentizmu. Táto strana sa sústreďuje aj na čiastočne otvorené, no nepochybne oveľa viac na skryté pôsobenie v štátoch susediacich s Maďarskom. Radikalizmus a iredentizmus strany Jobbik sa nemusia páčiť mnohým demokraticky zmýšľajúcim občanom Maďarskej republiky, ale to, že Jobbik skončil vo voľbách druhý za najsilnejšou stranou Fidesz premiéra Orbána, naznačuje, že až príliš veľká časť elektorátu v Maďarsku sympatizuje s iredentizmom. Nuž, sociálna situácia v Maďarsku je dlhodobo veľmi

nepriaznivá a Jobbik je dôkazom toho, ako sa materiálna chudoba a bezvýhodnosť prenáša do výsledkov volieb.

Demonštrácie príslušníkov maďarskej menšiny za autonómiu v Ru-

KOMENTÁR

munsku sú jasným dôkazom toho, kam to má dospieť. Očividná je aj aktivizácia Maďarov v chorvátskom Slavónsku, pričom s Chorvátmi má oficiálna Budapešť tradične dobré vzťahy. No a prednáška predsedu maďarskej strany Jobbik Gábora Vonu v Komárne tesne pred prvým kolom volieb do VÚC tiež ukazuje na to, ako iredenta otvorene pôsobí na našom území. K dobrému susedskému spolunažívaniu Maďarska s okolitými štátmi to určite neprispieva,

ale o to predsa iredentizmom nejde. Je jasné, že návšteva predsedu strany Jobbik v Komárne mala okrem iného za cieľ aktivizáciu voličov maďarskej národnosti v slovenských župných voľbách. Ako sa to podarilo, dokazuje aj umiestnenie predsedu Strany maďarskej komunity Józsefa Berényiho v prvom kole v rámci Trnavského samosprávneho kraja.

Ďalším faktorom návštevy G. Vonu v Komárne je to, že prednáška bola načasovaná na obdobie výročia Viedenskej arbitráže z roku 1938, pri ktorej Slovensko stratilo veľkú časť svojho územia na juhu republiky v prospech Maďarska. Jobbik pred nadchádzajúcimi parlamentnými voľbami v Maďarsku sa usiluje aktivizovať aj voličov, ktorí predtým dali hlasy strane Fidesz.

„Výročie Viedenskej arbitráže je na to výborná príležitosť. Fidesz svojou populistickou politikou odobral Jobbiku témy, na čo oni musia zareagovať a pokúsiť sa získať tých voličov, ktorí sú na nacionálne témy citliví. Do tejto politiky zapadá aj návšteva predsedu Jobbik, ako aj odhalenie Horthyho busty, ktoré sa konalo predtým v Budapešti,“ uvie-

dol historik Attila Simon pred denník SME.

Niektorí maďarskí politici radi a často prekračujú jasne stanovené hranice slušnosti a dobrého susedského nažívania otvoreným i skrytým oživovaním iredentizmu a revizionizmu, ktorý je v Európe 21. storočia nepripustný a nielen pre maďarských politikov platnými mierovými zmluvami zakázaný. Otázka je, či to všetko kompetentné orgány Slovenskej republiky vnímajú, monitorujú a správne vyhodnocujú. Už od vzniku samostatného Slovenska sa zdá, že poverené štátne orgány si akoby nevedeli poradiť so svojimi kompetenciami pri úprave pôsobenia rôznych buniek zahraničných aktivistov na našom území. Ale možno je to len zdanie, ktoré klame, a naopak na to určené štátne orgány si riadne plnia svoje povinnosti, len s tým nejdú na verejnosť, čo by malo byť samozrejme. Činnosť cudzej rozviedky na našom území má pod palcom naša kontrarozviedka a všetky jej činnosti sú tajné. Len aby to neznamenal, že tajné znamená v niektorých prípadoch nečinné...

Kotlebova kampaň sa začína

Maroš SMOLEC

Voľby do vyšších územných celkov 2013 priniesli nemalé prekvapenie. Predposlednú novembrovú sobotu padla Banská Bystrica ako silná bašta ľavicovej politiky vládneho Smeru-SD. Napriek postupu Mariana Kotlebu do druhého kola volieb nikto nečakal, že aktuálneho župana Vladimíra Maňku porazí takým rozdielom a pri najväčšej volebnej účasti na celom Slovensku. Účasť voličov sa v Banskobystrickom kraji vyšplhala k 25 percentám. V ostatných krajoch oscilovala pod 15 percentami a nižšie. Bežný občan sa usmieva. Možno škodoradostne. Nie je to nijaký šok. Takto môžu víťazstvo Mariana Kotlebu hodnotiť iba hlupáci. Žiaľ, drvivá väčšina z nich pôsobí práve v médiách. Zvyšok v politike. Všetci sa tvárili, akoby M.

Kotleba neexistoval. A dostali poriadnu facku. Tú si však zaslúžili.

Ale čo iné sme mohli očakávať, keď rómsky problém nikto z ľavicárov ani pravicárov roky neriešil. Predkladané reformy boli a sú len

POZNÁMKA

náplastami. Profitujú z toho akurát neznámi aktivisti z tretieho sektora, pre ktorých je to výhodná živnosť. Na Rómoch sa len priživujú. A neprispôbiví na dedinách a dolinách po Horehroní rúbu cudzie stromy, oberajú cudzie plody a na maximum využívajú vrah spravodlivý sociálny systém. Ale na úkor koho? Na úkor tých, ktorí posunuli M. Kotlebu do županského kresla. Ten len šikovne využil túto veľkú tému na svoju

predvolebnú kampaň. Je totiž otázne, ako môže župan a jeho samospráva riešiť rómsky problém.

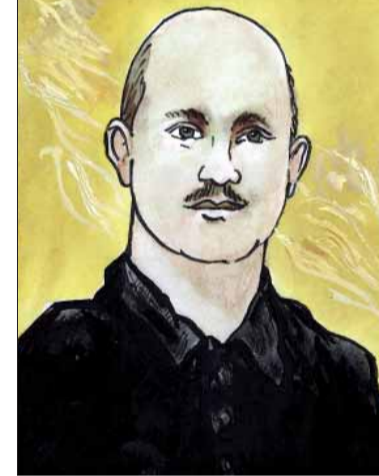
Po voľbách v nedeľu 24. novembra mal krátko po deviatej hodine podať demisiu generálny riaditeľ spojených verejnoprávných médií. V tom istom čase sa mali občanom ospravedlniť šéfredaktori a redaktori všetkých médií, ktorí nadutým moralizovaním nad fenoménom „KOTLEBA“ odvodili skvelú volebnú kampaň pre politika, ktorého označujú za extrémistu alebo ultrapravicového nacionalistu. Veľmi by sa čakalo aj ospravedlnenie Slovákom a celej Európe z úst predstaviteľov politických strán. Ak sa nič z tohto nestane – čo sa určite nestane – potom už v komunálnych voľbách o rok prídu k moci v mestách a dedinách

ďalší radikálni politici a možno práve z Ľudovej strany – Naše Slovensko. Víťazstvá budú zbierať najmä v regiónoch, z ktorých každý slušný občan uteká pred terorom asociálov.

A bude to pokračovať. Napokon sa v roku 2016 zmení politické zloženie Národnej rady Slovenskej republiky. Občan má totiž v súčasnosti na Slovensku okrem povinnosti platiť nemalé dane a odvody štátu iba jediné právo – a to právo voliť. Večne a nad všetkým zhनुusení pseudointelektuáli a tí, čo sa na nich hrajú, ho už totiž ničím neoslujú, akurát mu tak zvyšujú krvný tlak. Aj po voľbách sa navzájom začali obviňovať, kto nesie zodpovednosť za tento precedens. Politická slepota nás k ničomu dobrému neprivedie. Ani zo strany politikov, ani zo strany novinárov. A už vôbec nie zo strany tých politikov, ktorí si myslia, že majú trvalý patent na neomylný rozum. Všetci uvedení nechápu, že toto je len začiatok. Ak si niekto myslí, že kampaň sa voľbami skončila, tragicky sa mylí. Marianovi Kotlebovi sa politická kampaň práve začína.

GLOSAŔ
ANDREJA MIŠANEKA

ÚPRIMNE ĎAKUJEM
VŠETKÝM CIGANOM!
KEBY NEBOL ICH, TAK
BY NEBOL ANI MŮJ
VOLEBNÝ ÚSPECH!

SPOZA OPONY

Nedávno som dostal v hromadnej pošte zábery z vyčíňania maskovaných mužov na cintoríne. V žltom piesku vidno desiatky bielych tabúl zapustených do zeme, vojensky vyrovnaných. Je to vojnový cintorín. Na náhrobných kameňoch je spredu mena padlého, hodnosť a znamenie vierovyznania, najmä jednoramenné kríže, ale sem-tam aj Dávidove hviezdy. Nad cintorínom v púšti sa týči obelisk. Na ňom je umiestnený veľký kresťanský kríž. Na záberoch vidno besné ničené zamaskovaných mladých mužov so samopalmi. Bezohľadne ničia náhrobky. Iní pridrievajú rebrík fanatikovi, ktorý mláti kladivom a ten kríž ničí. Pri svojom vyčíňaní sa nechávajú filmovať. Pre nich je to hrdinstvo – ničia opustené miesto posledného odpočinku. Ležia tam vojaci mnohých národov z nesmrteľnej bitky; väčšinou známi aj po mene. Ľudia, čo sa stali súčasťou dejín a pamäti nielen svojich národov, svojich rodisk, ale aj

vojenských a tiež všeobecných dejín...

Mladí moslimovia divocejú, ako sa len dá, aby sa stali hrdinami dnešného sveta internetu, aby sa zvečnili vo svojich mo-

Prečo je dôležitý Tobruk kdesi v Líbyi

Dušan D. KERNÝ

bilných telefónoch a ukazovali, kto je kto pod maskovaním. Na snímame používajú mobily a internetovú sieť; je viac ako jasné, že tak rýchlo, ako sa dostanú k obdivovateľom a k tým, čo si ich na túto demonštráciu objednali, tak rýchlo sa dostanú aj do siete všesledujúcich organizácií všesledujúceho a všeodpočúvajúceho molocho.

Prečo ani po smrti nemajú pokoj vojaci, ktorí v roku 1941 a 1942 stáli proti presile elitného nemeckého afrikorpsu generála Rommela, ktorý si tu na

severe Afriky vyslúžil aj prezývku Púštna líška. Statočne bojovali – a odvtedy až donedávna sa pripomínali ako ľudia, ktorí padli za slobodu: „Toto je posvätná pôda, pretože tu ležia tí,

istému davu, aký teraz ničí cintorín v Tobruku, kde ležia aj Slováci a Česi...“

Výkvetu nemeckej armády 1941/1942 nečelili len britské a austrálske jednotky, nielen

U nás sa najmä hovorilo o tom, ako treba podporiť zvrhnutie Kaddáfího, ako je neprijateľný, hyenizovali sa pragmatickí politici a obchodníci, ktorí chceli obchodovať s Líbyou. Zmasakrovanie Kaddáfího a jeho pohodenú mŕtvolu sme sledovali v októbri pred dvomi rokmi v priamom prenose. Dnes nielen vo veľkom ropnom prístave Tobruk, ale aj inde v Líbyi nie je nič isté. Bomby vybuchujú v americkom veľvyslanectve práve sa takou samozrejmosťou, ako sa ničia náhrobníky v Tobruku.

To, čo sledujeme, nie je ničenie kresťanských symbolov moslimami, ale barbarstvo. To, čo nás totiž ohrozuje, je pustenie barbarstva z reľaze ako následok nášho poňatia šírenia demokracie. V Nemecu sú oblasti, kde niet dediny bez mešity, v Rakúsku je islam druhým najrozšírenejším vierovyznaním a prudko klesá počet ľudí v kresťanských cirkvách. Tobruk nie je kdesi v Líbyi. Pri čomkoľvek, čo sa deje v zahraničí, sa musíme spytovať – ako sa to dotýka nás Slovákov.

ktorí zomreli pre vlast'. Počas západu slnka a zrána na nich budeme spomínať...“ hovorí nápis na pamätníku. Nápis vydržal doslova i v prenesenom slova zmysle až doteraz. Až kým Tobruk a Líbyu „neoslodobili“ jednotky v podstate tých istých spojencov NATO a otvorili tak Pandorinu skrinku krviprelievania, chaosu a strádaniu nevidaného ani v časoch diktátora Muammara Kaddáfího. Toho spojenecké letectvo NATO podhodilo na zmasakrovanie vlastne podobnému, ak nie takému

indickí, juhoafrickí, francúzski vojaci, ale aj osobitná jednotka poľských karpatských strelcov, ktorej súčasťou bola aj čs. jednotka – šesťstopäťdesiat mužov a žien. Aj preto sa tobrucké bitky, dobýjanie, ústup a znovu dobýjanie stalo najväčšou česko-slovenskou vojenskou operáciou na Blízkom východe a v severnej Afrike. Mnoho rokov sa o tom verejne u nás nehovorilo, až po roku 1989 to bolo naplno možné.

V roku 2008 vznikol aj český celovečerný hrany film Tobruk.

SEBAOBRAHA

Kde bolo, tam bolo, toto nie je rozprávka, ale krutá realita. Najväčšia rómska osada na Slovensku je panelákové sídlisko Lunik IX v Košiciach. Obyvatelia tohto strašidelného geta majú už roky problémy s vodou. Spôsobili si to sami neplatením účtov a zničením potrubia, ktoré rozkradli a rozpredali. Preto dostávajú pitnú vodu na pridel z odborných stojanov. Lenže kým vodu pre obyvateľov zabezpečovali len cisternami, podľa hygienikov hrozila epidémia, a preto bolo treba hľadať riešenie situácie tak, aby ľudia mali vodu neustále.

Tráviči studní

Správca sídliska prišiel s myšlienkou vybudovať pre obyvateľov studne. Prvú studňu na úžitkovú vodu postavili pred rokom za tritisícpäťsto eur. Po dvoch týždňoch ju museli odstaviť, lebo bola plná fekálií. Nikto nedokázal určiť, odkiaľ sa do vody dostali. Správca sa nevzdal. Nim poverený človek prostredníctvom virgule, teda prútika, našiel prameň pitnej vody, čo potvrdil skúšobný vrt a rozbor vzoriek. Nasledovala stavba novej studne s tým, že pitnú vodu z nej budú mať všetci obyvatelia sídliska zadarmo. Od prvého merania až po slávnostné čerpanie vody prešiel necelý rok. „Túto vodu budeme pravidelne každé tri mesiace odoberať a robiť kontrolné bakteriálne rozbery,“ povedal správca s tým, že podľa neho na bežnú spotrebu obyvateľov sídliska by mala voda stačiť aj pri nepretržitom každodennom čerpaní. V polovici novembra teda slávnostne studňu uviedli do prevádzky. Tešil sa správca, tešili sa aj Rómovia, ktorí si tento dar vážili. Nie však všetci. Po veľkej slávnosti prišlo veľké sklamanie. Ručná pumpa, ktorú do studne osadili na čerpanie vody, bezchybne fungovala dva dni. V rekordne krátkom čase ju niekto zničil. Vraj do nej popadali kamene, tvrdili niektorí Rómovia. Vodári hovoria, že to je nezmysel.

„Je to obrovské sklamanie. Po všetkom, čo sme pre nich urobili a ešte chceli urobiť,“ povedal technický riaditeľ bytového podniku mesta Košice Martin Paška a dodal: „Celková investícia do tohto vrtu bola päť tisíc eur a fungovalo to sotva zopár hodín. Je tu stále jedna veľká skupina ľudí, ktorá robí všetko preto, aby sa dobré veci neujali do praxe.“ Správca panelákov plánuje ešte jeden pokus studňu opraviť a vyskúšať, ako dlho bude funkčná. „Ako to máme strážiť? Dáme tam oplotenie, ktoré bude preč za jeden deň? Takisto ako za jeden deň tam nahádzali kamene. Ale aj tak, napriek všetkému stále si myslíme, že je to dobrý projekt,“ uzavrel technický riaditeľ bytového podniku.

Na Slovensku v povestiach a rozprávkach voda a jej hľadanie, podobne ako studne, často stvárajú nekonečnú túžbu ľudí po lepšom živote. Spomeňme slovné spojenia ako živá voda, studňa múdrosti či studňa lásky. Na Luniku IX nič z toho neplatí. Život v takom prostredí veru nie je rozprávkový, naopak, tvrdá realita dokazuje, že jediná tamojšia funkčná studňa sa volá studňa poznania. Poznanie o tom, že aj najlepšie úmysly, ktoré majú zlepšiť situáciu, narazia na prekážky, ktoré sú tvrdšie ako najpevnejšia skala. Hlúpost, zlý úmysl a nedostatok základných civilizačných návykov sa nedajú zmyť ani najčistejšou vodou darovanou s dobrými úmyslami...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Civilizácia sa zbláznila, deformáciu povyšuje na orientáciu
Pod vplyvom sexuálnej revolúcie

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: magnificat.sk

Nemecká sociologička Gabriele Kuby vydala vlni knižku Globálna sexuálna revolúcia, ktorá v tomto roku vyšla aj na Slovensku. V jej úvode píše: „Opisujem globálnu sexuálnu revolúciu, ktorá je schopná rozbiť tradičné hodnotové systémy všetkých kultúr a náboženstiev.“ Predpoklad, že sexualita je stredobodom útoku na hodnotový základ človeka, vyslovil aj známy autor bestsellerov Huxley. Žeby sexualita bola zbraňou, prevyšujúcou silu všetkých doterajších systémov hromadného ničenia?

Na Slovensku sa médiá nijako zvlášť nezaujmajú o problematiku rodovej rovnosti, základu pre nové chápanie ľudských práv. Väčšinou sa spája s dühovými pochodmi, ktoré donedávna boli pre Európu dosť vzdialenou realitou a skôr pripomínali brazílske karnevaly než demonštrácie za práva homosexuálov. A keby v televíznej relácii Colnica nebola na seba upriamila pozornosť nezvyklým pohľadom na rodinu Olga Pietruchovej, sotva by sme zaznamenali, že na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR funguje výbor pre rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí a že Pietruchová je jeho riaditeľka.

■ ROZDIELNE POSTOJE

Pietruchová je presvedčená feministka. Po založení Ženskej lobby Slovenska bola zvolená za jej predsedníčku a členku výboru European Womens' Lobby so sídlom v Bruseli. Okrem toho je členkou poradného výboru Open Society Institute (USA) pre násilie páchané na ženách. Ako súvisí násilie páchané na ženách s rodovou rovnosťou? Čo sa sleduje touto sexuálnou revolúciou, ktorá je už na prvý pohľad v rozpore s antropológiou človeka?

Protipól Pietruchovej predstavuje Kuby. Kým Pietruchová sa usiluje do slovenskej legislatívy presadiť ideológiu rodovej rovnosti, Kuby sa tvrdošijne zastáva existencie tradičnej rodiny, založenej na manželstve muža a ženy. Zväzku ju formuluje Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948 aj slovenská legislatíva. Vo svojej knižke autorka pripomína, že základné normy ľudského správania boli za posledných štyridsať rokov odstránené.

„Mocná lobby sa za pomoci Organizácie Spojených národov

Sociologička Gabriele Kuby

(OSN), Európskej únie (EÚ) a médií od sedemdesiatych rokov usiluje o zmenu hodnotového poriadku.“ Jej cieľom má byť absolútna, akejkolvek prirodzenosti a morálnej hranice zbavená „sloboda“. Inými slovami, ľudstvo sa má emancipovať od svojej prirodzenosti. Prečo?

Prečo dieťa nemá mať mamu a otca, ale rodiča číslo jeden a číslo dva? Začalo sa to zrušením homosexuality ako diagnózy (v USA už aj pedofíliu preklasifikovali na sexuálnu orientáciu), pokračovalo uznaním homosexuálnych partnerstiev, manželstiev a adopciou detí homosexuálnymi párami. A tu nastal problém – ktorý z dvoch žien je otec? Ktorý z dvoch mužov je mama? Aby deti homosexuálnych párov nemali dilemu, bolo treba zrušiť prirodzený základ života ženu a muža a rodovo ich zrovnoprávniť. Že ide o totálny nezmysel? Iste a dokonca výdatne finančne podporovaný aj daňovníkmi EÚ.

■ MORÁLNA DEGENERÁCIA

Ideológia rodovej rovnosti piera, že človek existuje ako muž

a žena, že táto polarita tvorí jeho identitu a je podmienkou plodenia potomstva ľudského rodu. Nikdy doteraz nejestvovala ideológia, ktorá chcela zničiť pohlavnú identitu muža a ženy a každú etickú normatívnosť sexuálneho správania. Nikdy dosiaľ sa morálna degenerácia nevynucovala politicky a kultúrne. Kuby varuje, že mnohé indicie svedčia o tom, že nová sexuálna ideológia nastúpila víťaznú cestu svetom.

■ LEGITIMIZOVANIE INAKOSTI

Pozorujeme to aj na Slovensku. Na stránke rezortu práce sociálnych vecí a rodiny je rod za definovaný ako „sociálne utváraná kategória, ktorá vzniká v kontexte určitej sociálnej, kultúrnej a ekonomickej štruktúry. Odovzdáva sa...“ Dá sa tomu rozumieť? Verejnosť najskôr prekvapil vpád dühových pochodov. K nim sa pridali požiadavky na uznanie homosexuálnych partnerstiev. Na rad prichádzajú zmeny v ľudsko-právnej agende, kde sa už hovorí o rodovej rovnosti alebo možnosti voľby. O sexuálnej výchove detí. Čo spôsobilo odklon od chápania rodiny tak, ako ju de-

klaruje Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948?

V roku 1950 bol v Rade Európy dohodnutý Európsky dohovor o ľudských právach, ktorý musí podpísať každý štát prístupujúci do Rady Európy. Dohovor ešte chráni manželstvo muža a ženy. V roku 2000 vydala EÚ Chartu základných práv Európskej únie, v ktorej už pri zmienke o manželstve a rodine nie je reč o mužoch a ženách a prvý raz sa vyskytuje výraz sexuálna orientácia ako kritérium ochrany pred diskrimináciou. Lobistom LGBTI (čo sú iniciály slov lesba, gay, bisexuál, transsexuál, intersexuál) sa teda podarilo v zmluvách zakotviť sexuálnu orientáciu. Mimovládne organizácie získali na projekty antidiskriminácie dvadsať miliónov dolárov. Novozaložené agentúry EÚ zhromažďujú dáta a kontrolujú presadzovanie novovzniknutých ľudských práv. Agentúra pre základné práva, založená v roku 2007 vo Viedni, pracuje s rozpočtom asi dvadsať miliónov eur ročne a má asi osemdesiat zamestnancov. Európsky inštitút pre rodovú rovnosť bol tiež založený v roku 2007 vo Viedni a do roku 2013 disponuje rozpočtom päťdesiat miliónov eur. Cieľ je jasný – senzibilizovať občanov na otázky rovnosti.

■ NOVÁ ETIKA

Kuby vyjadruje znepokojenie nad vzájomnou podporou Európskej komisie a mimovládnych organizácií, ktoré sú čiastočne veľkoryso financované Európskou komisiou. Európsky parlament a Rada Európy pravidelne schvaľujú rezolúcie a zákony, zamerané na presadenie novej etiky v oblasti sexualit a rodiny. Každý, kto hlasuje proti, je považovaný za homofóbneho, rasistického, sexistického a celkom všeobecne za nepriateľa ľudských práv. V tomto zmysle sa o odporcoch ľudsko-právnej stratégie pripravovanej rezortom diplomacie vyjadril aj jeho minister Miroslav Lajčák. Z oficiálnych stanovisk zaznieva, že spoločnosť sa musí zbaviť stereotypov v chápaní rodiny. Zdá sa teda, že vláda smeruje k zásadnej zmene v zákonom stanovenej definícii rodiny a vnucuje obyvateľstvu normy sexuálneho správania, ktoré sú v rozpore so zdravým rozumom. Inak sa to jednoducho povedať nedá.

Podpaľačský špekulant Vaj-Vajo

Drahošlav MACHALA

Budem to robiť, pokiaľ budem dýchať. Teda vyzliekať donaha protislovenských žoldnierov, ničiteľov dobrého spoluzitia štátotvorného národa s menšinami priamo in flagranti. Najskôr si odcitujeme špekulatívny komentár (mor)Vaj-Vaja zo stredy 16. októbra 2013, ktorý som vyhrabal z kontajnera či priamo zo smeti. Napísal nám Slovákom tento opovážlivý odkaz s názvom Z Bratislavy do Peredu. Citujem: „V kauze Tešedíkovo verzus Pered Ficova vláda porušuje základné princípy demokracie. Bude zaujímavé sledovať, či sa proti tomu slovenská opozícia ozve. Z Tešedíkova nebude Pered, rovnako ako sa Bratislava nezmení na Pozsony,“ argumentoval Robert Kaliňák, prečo jeho rezort kašle na výsledok právoplatného referenda v obci, ktorá chce aj oficiálne naspäť svoj historický a väčšinou miestnych i dnes bežne používaný názov. Argumentácia ministra vnútra však nemá nič spoločné s mentalitou moderného demokratického európskeho politika. Ak by si totiž Bratislavčania v platnom referende veľkou väčšinou od-

hlasovali, že chcú meno svojho mesta zmeniť na Pozsony, bolo by povinnosťou štátnych úradov hľadať riešenie, ako to uskutočniť. Kaliňákovo postoj zodpovedá presne opačnej hypotetickej situácii, pri ktorej by dnes nejaká štátna moc rozhodla, že sa Bratislava bude volať Pozsony bez ohľadu na vôľu jej obyvateľov.“ Toto je predsa číra smetiarska špekulácia! Veď vajatavý mor-vaj iba zamlčal, že názov Pered pochádza z čias

O ČOM JE REČ

Horthyho okupácie južného Slovenska! Tak ako som ja patrične hrdý na to, že som luterán, vážim si každého inoverca, ktorý sa lojálne správa voči Slovenskej republike. Lenže tento náš Psavec uvažuje naozaj príznačne špekulatívne. Tak ako správanie menšiny tzv. vyvolených charakterizoval Jean Francois Steiner v knihe Treblinka (Obzor Bratislava 1968, s. 20). Keďže Mor (a či cholera?) pracuje v denníku, ktorý má protislovenskosť a rozkladanie slovenského štátu za zahraničné groše v popise práce, je

presvedčený, že „jeho výklad demokracie“ mu dovoľuje konať čokoľvek. Lenže demokracia je zvyčajne vláda demokraticky zvolenej väčšiny. Paul Ledvai takto charakterizoval menšinového politika: „Sulika považujem za podpaľača!“ (smeti, nov. 2013). To, čo už dlhé roky (mor)Vaj-Vaj vhadzuje do kontajnera na smeti, sú komentáre podpaľača, ktorý je vyslovene nespokojný, že na Slovensku je v spoložití Slovákov s menšinami pokoj... Aj krátko pred druhou svetovou vojnou žil na Slovensku podobný podpaľač – Franz Karmasin, ktorý stupňoval požiadavky karpatsko-sudetonemeckej menšiny. Ako všetci podpaľači aj tento – je veľkohubý najmä z ticha teplej pracovne, odkiaľ hecuje ľudí, no najmä neschopnú opozíciu. Citujem ešte raz: „Bude zaujímavé sledovať, či sa proti tomu (proti skrečovaniu horthyovského názvu Pered) slovenská opozícia ozve.“

Súhlasím s tým, čo vravi expremiérka Austrálie Madeleine Gilardová: „Ak vás uráža Boh, potom vám navrhujem, aby ste zväzili iný kút sveta

ako svoj domov, lebo Boh je súčasťou našej kultúry. Toto je naša krajina, naša zem a náš životný štýl a my vám dávame príležitosť, aby ste si to všetko užívali. Ale len čo sa začnete sťažovať, nariekať a frflať na našu zástavu, naše záväzky, na našu kresťanskú vieru alebo na náš životný štýl, potom vás vyzývam, aby ste využili ďalšiu výhodu veľkej austrálskej slobody – PRAVA ODÍŠŤ. Ak tu nie ste šťastní, potom ODÍDTE.“ V preklade: komu sa na Slovensku NEPÁČI – NECH SA PÁČI! To iste platí aj pre koncepciu „Vízia 2016“ o požiadavke maďarskej autonómie na Slovensku poslancu NR SR Vojtecha Bugára a jeho Mostu – Hyd. Ak sa našim slovenským Maďarom nepáči slovenská demokracia väčšiny, nech si skúsia tú Orbánovu v Anyaországu. Aj podľa rešpektovaného komentátora Paula Lendvaia v jeho knihách Maďari a Premrhaná krajina, je Maďarsko v súčasnosti „jediný skutocný demokratický raj v Európe“. Ak sa Vaj-vajovi v Slovenskej republike nepáči: stačí prejsť hranicu a požiadať o maďarské občianstvo, čím najmä stratí to slovenské: a môže voliť Orbána... Demokracia nemá hraníc. Je to najmä slobodný výber. Ale najmä zodpovednosť za štát, v ktorom s menšinami (aj s tou, ktorá si namýšľa, že je vyvolená) spoločne žijeme!

V okolitých krajinách si pôdu cenia a chránia ju viac ako Slovensko Zem stále zostáva našou živiteľkou

Ivan BROŽÍK - Foto, tabuľka: archív

Pôda nie je iba nehnuteľný majetok. Aj keď je mimoriadne obľúbeným artiklom realitných kancelárií, v prvom rade je to naša živiteľka. Nech to slovo znie niekomu akokoľvek starosvetsky, je to doslova tak.

Málokto si všimol, aké rozhodnutia sa v posledných rokoch prijímajú v Číne v súvislosti s pôdou. Táto svetová veľmoc a populačný gigant totiž plánuje nákup troch miliónov hektárov poľnohospodárskej pôdy na Ukrajine. Čínska spoločnosť Xinjiang Production and Construction Corps už podpísala s ukrajinskou poľnohospodárskou spoločnosťou KSG Agro dohodu, v rámci ktorej Číňania získajú na Ukrajine spočiatku 100 000 hektárov poľnohospodárskej pôdy. Toto číslo sa má postupne zvyšovať až na spomínané tri milióny hektárov. Niekoľko týždňov po podpísaní tohto kontraktu Čína svetu oznámila, že uvoľňuje populačnú politiku a v určitých prípadoch ruší zákon o jednom dieťati v rodine. Súvislosť je viac ako zrejma.

■ BULHARSKÉ STOP

Bulharský parlament pred mesiacom neočakávane veľkou väčšinou hlasov rozhodol o predĺžení zákazu predaja poľnohospodárskej pôdy cudzincom až do roku 2020. Za predĺženie zákazu hlasovalo 171 poslancov, proti bolo 38, kým 12 sa hlasovania zdržalo. Tamojší zákonodarný zbor poveril socialistickú vládu vypracovaním návrhov príslušných legislatívnych noriem tak, aby kúpa poľnohospodárskej pôdy zostala pre cudzincov v Bulharsku nemožná aj po januári 2014, a to až do roku 2020. Návrh vzišiel z dielne „nacionalistickej“ strany Ataka.

„Hlavným dôvodom je asi desiatnásobne nižšia cena pôdy v krajine oproti porovnateľným údajom zo stre-

deeurópskych štátov,“ pripomenul líder tejto strany Volen Siderov. Jeho stranu v tomto prípade podporili aj jej obvykle úhlavní nepriatelia z konzervatívnej strany Občania za európsky vývoj Bulharska (GERB) expremiéra

v maďarskom Cegléde premiér Viktor Orbán. Vláda podľa jeho slov zvažuje, či nový zákon, ktorého cieľom bude vytvoriť právny rámec perspektíve nového maďarského poľnohospodárstva, nebude takzvaným dvojtretinovým zá-

Orientačná cena za prenájom poľnohospodárskej pôdy v niektorých európskych krajinách (eur/hektár)

Belgicko: 228,1/ha

Česká republika: 29,0/ha

Dánsko: 438,9/ha

Nemecko: 216,7/ha

Španielsko: 103,0/ha

Írsko: 255,9/ha

Litva: 9,6 /ha

Holandsko: 788,8/ha

Fínsko: 166,9/ha

Slovensko: 70 – 120/ha (v okolí Dunajskej Stredy)

Bojka Borisova. Predstavitelia GERB zdôvodnili svoju podporu návrhu výsledkami prieskumov verejnej mienky, podľa ktorých sa dve tretiny bulharskej populácie vyslovili proti predaju pôdy cudzincom.

■ AJ ORBÁN VZDORUJE

„Novým zákonom o pôde zruší Maďarsko možnosť predaja pôdy cudzincom,“ vyhlásil v tom istom čase

koncom, teda niečo ako náš ústavný zákon. „Pôdu kupovať vo Francúzsku či v Rakúsku je nemožné, aj keď teoreticky áno,“ konštatoval Viktor Orbán a dodal, že vláda ochráni pôdu pred špekulantmi a bankármi. „Kto má pôdu, má aj budúcnosť,“ povedal maďarský premiér s tým, že je potrebné prebrať pôdu otcov. Je potrebné, aby mladí Maďari obsadili vidiek, poznamenal tiež dôrazne predseda maďarskej vlády.

Štát má málo možností ako zabrániť vykúpu pôdy Tisícky hektárov sú už v rukách cudzincov

Jan ČERNÝ - Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

„Nazdávam sa, že skutočne môže hroziť postupná strata kontroly občanov Slovenskej republiky nad nie zanedbateľnou časťou svojho územia a práve jeho najcennejšej časti – poľnohospodárskej pôdy, ktorá by mala zabezpečiť sebestačnosť a riadne fungovanie štátu. Niektoré zdroje uvádzajú, že v súčasnosti je už v rukách cudzincov – fyzických osôb – viac ako pätnásťtisíc hektárov pôdy,“ upozornil v Národnej rade Slovenskej republiky poslanec „Obyčajných ľudí“ Miroslav Kadúč.

Slovensko pri vstupe do EÚ uplatnilo moratórium na nadobudanie poľnohospodárskej pôdy cudzincom – fyzickým osobám – na sedem rokov, teda do apríla 2011. Toto obdobie bolo neskôr predĺžené až do konca apríla 2014. Tým sa malo predchádzať predaju slovenskej pôdy do iných rúk, ako sú tie slovenské. Napriek tomu však čoraz viac poľnohospodárskej pôdy končí v rukách zahraničných majiteľov.

„Zatiaľ nebolo nijakým spôsobom znemožnené, aby sa cudzinci – fyzické osoby – prostredníctvom právnických osôb, napríklad ako spoločnosti s ručením obmedzeným, k poľnohospodárskej pôde dostávali a nadobúdali ju do svojej dispozície, pričom zabránením takéhoto stavu bolo nepochybné účelom moratória,“ konštatuje poslanec Kadúč.

■ ŠTÁT KRČÍ RAMENAMI

Keďže poslanec Kadúč v rámci práva na interpeláciu oslovil ministra pôdohospodárstva Ľubomíra Jahňátka, poznáme aj niektoré odpovede. Tie však nedávajú dôvod na optimizmus...

„Ministerstvo pôdohospodárstva neviduje rozlohu pôdy, ktorej vlastníci sú cudzinci,“ tvrdí minister Jahňátek. „Evidencia pozemkov a vlastníckych vzťahov k nim je v kompetencii rezortu geodézie, kartografie a katastra,“ uvádza mierne nepochopiteľne minister pôdohospodárstva, pretože za slovo rezort si verejnosť vkladá ako

synonymum ministerstvo. Zdá sa to skoro ako alibizmus, pretože riadiacim orgánom týchto inštitúcií by logicky malo byť ministerstvo

POĽNOHOSPODÁRSTVO

pôdohospodárstva či vnútra. A ako riadiaci orgán by malo mať prístup k daným údajom. A nielen to. Aj prehľad o tom, na čo sa poslanec konkrétne pýta.

■ AJ MY SME ZVEDAVÍ

„Plánuje ministerstvo pôdohospodárstva vzhľadom na končiacu sa prechodné obdobie prijať opatrenia na obmedzenie nákupu pôdy cudzincami, resp. obmedzenia, ktoré vlastníkom pôdy uložia povinnosť využívať poľnohospodársku pôdu na účely pôdo-

■ NAŠA PROTIOFENZÍVA

Slovenský rezort pôdohospodárstva v reakcii na budúročné uvoľnenie trhu s pôdou pre zahraničných vlastníkov prišiel s novým štátnym programom Moja pôda. Od začiatku júla si farmári môžu výhodnejšie požičať peniaze od Slovenskej záručnej a rozvojovej banky (SZRB). Tá požaduje len 15-percentný podiel zdrojov klienta a ponúka až 15-ročnú splatnosť úveru. Úroky sa majú pohybovať pravdepodobne medzi tromi až štyrmi percentami. Naši farmári za zvýhodnených podmienok môžu nakupovať nielen ucelené parcely, ale aj spoluvlastnícke podiely, podmienky sa vzťahujú aj na nákup zastavaných pozemkov pod nehnuteľnosťami. Farmári si na nákup pozemkov môžu požičať najviac 390 tisíc eur. Ako záruka postačí kupovaný pozemok. Ak farmár nebude úver splácať, pozemok odkúpi Slovenský pozemkový fond. Na program Moja pôda zatiaľ SZRB vyčlenila dvadsať miliónov eur.

■ VARUJÚCA INFORMÁCIA

Austrálsky parlament už dávnejšie navrhol audit vlastníkov pôdy. Táto informácia môže čitateľa zaujať, ak si prečíta aj nasledujúce údaje. Slovensko ako štát vlastní prostredníctvom Slovenského pozemkového fondu okolo 140 000 hektárov pôdy. Ostatnú pôdu však už teraz, ešte pred legalizovaním jej predaja cudzincom na Slovensku, vykupujú cez tretie osoby investori z rôznych častí sveta. Od Dáňov, Holanďanov či Talianov po Američanov, Číňanov a Izraelčanov.

„Nikto nevie presne povedať, koľko poľnohospodárskej pôdy už doteraz odkúpili,“ vyjadrilo sa nedávno ministerstvo pôdohospodárstva. UniCredit Bank Slovakia súčasne odhaduje, že cudzinci už na Slovensku ovládajú 40 až 45 tisíc hektárov poľnohospodárskej pôdy, z čoho zhruba 25 tisíc hektárov aj priamo vlastní.

kúpiť – predáť – zarobiť. Fetiš zisku nepozná etické, morálne ani iné zákony, len zákon priniesť zisk,“ myslí si poľnohospodársky odborník a niekdajší regionálny politik Jozef Fabián. A pokračuje: „Po roku 1989 sme na najúrodnejších pôdach Trnavskej tabule postavili škarnicové haly – ako hovoria naši dedovia – a takto keby sme prešli Slovensko, zistíme, že investor u nás nevie stavať vo svahu v kamenistej pôde, ale len na černoze. Osobne si myslím, že je to trestná činnosť, ktorou ubližujeme našim deťom vnukom a pravnukom.“

■ PUTO NAJPEVNEJŠIE

Ján Fabián tiež tvrdí, že „v Slovenskej záručnej a rozvojovej banke (ktorá garantuje program Moja pôda – pozn. red.) menia vedenie a krajských šéfov podľa politických nominácií a nie podľa odbornosti... Preto je pre roľníka istejšie a jednoduchšie radšej navštíviť súkromnú banku. ... Starý otec by povedal jablčko je pekné, len má vnútornú hnilobu. ... Tieto skúsenosti som získal od riaditeľov poľnohospodárskych firiem, ako aj farmárov – je to riziko a treba na to upozorniť“. A veru aj nad nasledujúcimi jeho myšlienkami sa treba zamyslieť: „V slovenskom poľnohospodárstve má slovenský roľník svoje opodstatnenie, ale len v spojení s pôdou. Od nej sa nedá odtrhnúť, je s ňou citovo a, žiaľ, už aj existenčne zviazaný. Fabriky a továrne po rozkrádačkách sme ztvorili, zahraniční investori opúšťajú hodinové haly a tiahnu ako ozajstní kolonizátori ďalej za lacnejšou pracovnou silou. Páni politici, poľnohospodárstvo je výroba potravín, a nie produkcia lacných topánok či stoličiek. Záhumienky, humná a polička majú slúžiť tým, čo si na pôde majú prilepiť, a nie urobiť z nich nádenníkov. Roľník a pôda sú pevne prepojení nielen finančne, ale aj citovo, a preto treba k tomu aj tak pristupovať!“

POZNÁMKA

Predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky Pavlovi Paškovi je adresovaná výzva, ktorú mu jej signatári aj v týchto dňoch doručujú buď na podpisových hárkoch, alebo prostredníctvom kontaktného formulára na webovej stránke NR SR. Má takéto znenie: „Dňa 30. 4. 2014 sa na Slovensku skončí moratórium na odprejad pôdy pre zahraničné osoby. Slovenská verejnosť, majitelia pôdy nie sú dostatočne pripravení na tento akt, resp. mnohí si neuvedomujú dôsledky tohto kroku pre budúcnosť Slovenska.“

S križikom po funuse?

Pôdu budú skupovať predovšetkým bohaté zahraničné firmy/osoby mnohokrát za špekulatívnym účelom. Chudobní vlastníci sa pôdy predajú vzduchu za relatívne nízke ceny, ale hlavne znemožnia si tým navždy prístup k nej, k jej využívaniu, k spravovaniu svojej krajiny, prostredia, v ktorom žijú, a to aj pre svoje potomstvo. Takýto živelný predaj pôdy bude mať katastrofálne následky pre celé Slovensko. Žiadam vás preto ja občan Slovenskej republiky ako svojho delegovaného zástupcu, ústavného činiteľa Slovenskej republiky prijať okamžite účinné právne kroky na predĺženie tohto moratória minimálne o dva roky ...“

Nuž, výzva je to smeľá, ambiciózna a v konečnom dôsledku aj myšlienkovito opodstatnená. Vo vzťahu Slovenska k Európskej únii však naráža na jedno veľké ALE. V troch písmenách sa skrýva – z dnešného pohľadu – možno príliš ústretová pozícia voči únii v čase negociačných, teda prístupových rokovaní. Na pripomenutie, viedol ich teľrajší predseda KDĽ Ján Figel. Predaj pôdy zahraničným subjektom sme sa totiž zaviazali uvoľniť od mája 2012 s možným predĺžením tohto termínu o dva roky. S jediným možným predĺžením! Teoreticky tak v súčasnosti Slovenská republika nemôže nijakým zákonom ako jednostranným aktom zakázať predaj pôdy zahraničným záujemcom po apríli 2014. Treba spresniť, že ide o pôdu, registrovanú v poľnohospodárskom pôdnom fonde, teda pôdu využívanú na pôdohospodársku či lesnícku činnosť. Jediná možná cesta by bola vo forme otvorenia prístupových zmlúv, a to je v praxi nielen legislatívne, ale aj politicky nepredstaviteľné.

Zahraničné osoby majú o pôdu na Slovensku záujem aj preto, že ceny sú v porovnaní so západnou časťou Únie výrazne nižšie. Momentálna prax je však taká, že existuje možnosť nadobudnutia pôdy na jej obhospodarovanie aj prostredníctvom obchodnej spoločnosti (napr. s. r. o.) so sídlom na Slovensku, čo sa zdá byť vhodná cesta aj pre zahraničných investorov ako využiť dobrú investičnú príležitosť. A nielen vhodná, ale aj často využívaná. Takže, ak sa rozprávame o ochrane nášho zlatého pôdneho fondu pred skupovaním zo strany zahraničných záujemcov, robíme to tak trochu „s križikom po funuse“.

Ivan BROŽÍK

V Historickom ústave Slovenskej akadémie vied nie je cirkevný historik Civilizačný most medzi Východom a Západom

Patrí medzi zanietých cirkevných historikov Slovenska. Organizuje konferencie, sympóziá, aby odkryl slovenskú minulosť. Ale s rovnakou láskou vyučuje svoj predmet na Teologickom inštitúte v Spišskej Kapitule. Odovzdávanie poznatkov spôsobom, ktorý do vedomia poslucháčov zasieva lásku k svojej domovine, je neoceniteľný čin najmä v čase a v prostredí hodnotovo takmer úplne vyprázdnenom. Mladý kňaz a historik HEDr. Ľuboslav HROMJÁK, PhD., (1976) kráča v šľapajach najšľachetnejších duchov národa.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

• **Hovoríte, že slovenský národ prežil vďaka svojej religiozite. Súčasne však zdôrazňujete význam krajiny. Prečo?**

Lebo naša krajina má v sebe úžasný pokoj.

• **Fakt? V našej krajine je pokoj? A my to vôbec takto nevnímame.**

Lebo sme národ hašterivý.

• **V Spišskej Kapitule ste jediný cirkevný historik. Je vás na Slovensku viac?**

Áno, v Spišskej Kapitule som jediný, ale na Slovensku je nás dosť. Dokonca pri Konferencii biskupov Slovenska existuje komisia cirkevných historikov, v ktorej sú zástupcovia z každej diecézy.

• **Ale akosi o nich nepočuť...**

Teologická fakulta v Košiciach vydáva vlastný časopis Notitiae historiae ecclesiasticae, v ktorom cirkevní historici publikujú, ale pripúšťam, že širšia verejnosť o tom nevie. Existuje inštitút cirkevných dejín, ďalej katedry histórie a biblických vied pri každom teologickom inštitúte, kde pracujú cirkevní historici, teda máme ich skutočne veľmi veľa. Paradoxné je, že Historický ústav SAV má sekciu cirkevných dejín, ale tá s nami vôbec nespokupuje. Doposiaľ nás nikdy neoslovila, aby sme urobili nejakú spoločnú konferenciu alebo nejaké podujatie aj napriek tomu, že v tejto sekcii pre cirkevné dejiny nepracuje ani jeden cirkevný historik.

• **A kto tam vlastne pracuje?**

Historici, ktorí nemajú vyštudovanú cirkevnú históriu. Je mi ľúto, že HÚ SAV neráta s cirkevnými historikmi, akoby ich považoval za menejcenných. To potom v publikovaných prácach prináša množstvo nepresností, lebo sa používa zlá cirkevná terminológia, a nevenuje sa tomu nijaká pozornosť. Naopak, dobrú spoluprácu mám s Encyklopedickým ústavom SAV, ktorý ma oslovil, aby som robil na heslách z oblasti cirkevných dejín do encyklopédie Beliana.

• **Slovensko je religiózna krajina, a preto jeho dejiny nemožno pochopiť bez znalosti cirkevných dejín. Minulý režim však nebol naklonený cirkvi. Zdá sa však, že ešte stále sme v zajatí starých ideologických predsudkov a schém.**

V rámci výskumov vo Vatikánskych archívoch môžeme o cirkevných historikoch na Slovensku hovoriť, že sú porovnateľní s partnermi z vyspelých európskych národov. Nemáme vôbec nijaký pocit komplexovanosti. Na podnet profesorky Emílie Hrabovcovej sme sa podujali na systematické spracovanie moderných cirkevných slovenských dejín. Ja som napríklad na základe dokumentov z Vatikánskych archívov spracoval pontifikát Leva XIII. a Pia X. Profesorka Hrabovcovej Benedikta XV. a spolu sme spracovali Pia XI. Čiže máme systematicky prebadané Vatikánske archívy od roku 1878 do roku 1939, čo ani Maďari, ani Poliáci nemajú, a dá sa povedať, že s takou presnosťou ako my ani Rakúšanovia.

• **A je na Slovensku o túto vašu prácu záujem?**

Minimálny. Väčší záujem o naše témy je v zahraničí. Od februára do júna tohto roku som bol v Ríme na troch konferenciách, kde som prezentoval naše slovenské dejiny na základe vlastného výskumu.

• **Kto spomínané konferencie organizoval?**

Rôzne európske univerzity a jednu z nich kardinál J. Tomko pri príležitosti jubilea sv. Cyrila a Metoda. V tejto súvislosti som mal prednášku o Katolíckom slavizme Leva XIII., čo je veľmi zaujímavý fenomén. Zaoberá sa myšlienkou, ako zjednotiť všetky slovanské národy v lone katolíckej cirkvi pod záštitou a k úcte sv. Cyrila a Metoda. Tejto téme som venoval monografiu, ktorá vyšla v taliančine a bola celkom rozobratá. Zaujímam sa si však, že pripravím slovenskú verziu, ktorá samozrejme bude úplne iná, lebo bude vychádzať skôr zo slovenského prostredia. Bude dôležité zohľadniť iné skutočnosti, do ktorých nemalo význam zaťahovať taliansku verejnosť, pre ktorú Slovensko je takmer neznáme. Vzbudzuje však záujem, kým na Slovensku som sa zatiaľ s nejakým mimoriadnym záujmom o tému Katolícky slavizmus Leva XIII. nestretol.

• **Ste takpovediac zamilovaný do Spišskej Kapituly. Čím vás oslovuje?**

Spišská Kapitula má pre mňa genius loci, ktoré je ťažko vypovedať. Predstavuje v sebe úžasnú hodnotu. Je mi čťou pôsobiť na katedre môjho predchodcu Dr. Jozefa Špirka, zakladateľa modernej cirkevnej historiografie na Slovensku. Spišskú Kapitulu možno považovať za jedno z najstarších cirkevných sídiel na našom území. Je to miesto, kde vyrástli viacerí národovci, kde bol silný bernolákovský pohyb, kde vyšla prvá pedagogika po slovensky. Spišská Kapitula predstavuje jedno odvážne miesto, ktoré aj v čase nastupujúcej maďarizácie dokázalo, že slovenská reč je schopná vstúpiť do vedy. Mali by sme si uvedomiť, že katolícke prostredie pre slovenský národný život urobilo veľmi veľa a pre mňa je to česť, že môžem pôsobiť na tomto mieste a vnášať do budúceho kléru Spišskej diecézy národného ducha.

• **Odovzdávať duchovné bohatstvo ďalej je v súčasnosti veľmi zásluhný čin, ale má aj mnoho odporcov. Čo vám dodáva silu?**

V Spišskej Kapitule existuje tradícia kultúrneho pohybu, na ktorú chcem nadviazať. Či už cez Spoločnosť Ladislava Hanusa alebo Fórum pre kultúru, kde veľmi aktívne pôsobí Ing. Marek Hrubčo. Občas ma pozýva prednášať mladým intelektuálom do Košíc, ktorí sa chcú hlbšie zamerať na životom. A tam som spoznal, že takto orientovaná generácia mladých ľudí nebude masová. Chceme sa oslobodiť od masy, veď pracovať sa dá aj s jednotlivcami. Aj tak to má význam.

Kultúru definujem ako schopnosť rozpoznáť hodnotu, nadviazať na ňu a odovzdať ju ďalej. Takto vnímam kultúrny pohyb. A viac ako čokoľvek iné pozorujem nedostatok kultúry v slovenskom prostredí. Máme veľa vzdelaných ľudí, ale chýba nám kultúra. A ja som im len ukázal hodnotu. Nikdy nezabudnem na hosti z Talianska, ktorí boli nadšení z tejto krajiny. A ja som im len ukázal hodnotu, ktorá tu je. Odchádzali – ako deti – so slovenskými čiapkami a zástavami, ktoré nikomu nechceli dať. Takých slovenských patriotov som nespoznal, a pritom som nič iné neurobil, len som tým cudzincom ukázal našu kultúru.

• **A čo ich tak nadchlo?**

Ukázal som im tie najkrajšie zákutia Spiša, Spišský hrad, Spišskú Kapitulu, Spišské Podhradie, ktoré je úžasné, nádherné stredoveké mesto.

• **Oslovila ich teda hmotná kultúra, ktorú možno považovať za odraz duchovnosti?**

Určite. Slovensko je i dnes schopné rozpoznáť hodnoty, ale na akú tradíciu chce nadviazať? To je otázka, ktorá dnes stojí pred spoločnosťou, lebo sme dedičmi rôznych tradícií. Môžeme napríklad nadviazať aj na komunistickú tradíciu a robiť behy okolo Spišského hradu, ktoré kedysi boli protiakciou na podhradský odstup.

• **V ústave je jasne povedané, na akej tradícii chceme stavať – na cyrilo-metodskej...**

Takže podľa toho by sme sa mali aj správať. Aké kresťanské hodnoty vnášame do spoločnosti? Nemali by sme len deklarovať, že sa viazeme na Cyrila a Metoda, ale na tieto hodnoty nadviazať, rozvinúť ich, obohatiť a odovzdať ďalej. Už to nebude to isté, ale obohatené generáciou, ktorá ich prijala za svoje. Za svoj osobný úspech považujem skutočnosť, že počas môjho pôsobenia na Trnavskej univerzite som sa aj mimo prednášok histórie stretával so študentmi a diskutovali sme o historických témach. Klasicky – v bare. A na konci akademického roka som svojim študentom ponúkol možnosť zúčastniť sa na svätej omši. Bolo zaujímavé, že prišli takmer všetci.

• **V roku 2009 ste však z Trnavskej univerzity odišli. Prečo?**

Zvolil som si možnosť pôsobenia v Spišskej Kapitule a formovať budúci klérus. Tu mám dostatok možností organizovať odborné konferencie. Napríklad v roku 2009 pri príležitosti osemtého výročia prvej známej písomnej zmienky o existencii spišského

prepošstva, na ktorú sme pozvali aj ostriohomského arcibiskupa, kardinála Pétera Erdöho. Spišské prepošstvo bolo súčasťou ostriohomského arcibiskupstva, spoluvytváralo jeho dejiny. My sa ich nechceme vzdať. Prišlo aj niekoľko maďarských historikov z Nyíregyházy, takže sme vytvorili malé medzinárodné spoločenstvo. A to je to, čo chceme. Priniesť, čo nás spája. Uvedomiť si, že to národné nie je exkluzívne, ale že je zakomponované aj do európskeho prostredia. A je vždy vzájomným obohatením. Ďalšiu konferenciu sme venovali Mons. Štefanovi Nahálkovi, prvému riaditeľovi Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Zúčastnil sa na nej aj kardinál Tomko.

• **K tohtoročnému významnému cyrilo-metodskému jubileu ste nepripravili nič?**

Cyrilo-metodských konferencií bolo veľa, takže my sme žiadnu špeciálnu neorganizovali. Keď bude väčší hlad po tejto téme a vykryštalizujú sa názory, určite konferenciu na tému cyrilo-metodskej misie zorganizujeme. A bude aj príležitosť, keď budem prezentovať knihu o katolíckom slavizme Leva XIII. A aj keď som nijakú konferenciu o cyrilo-metodskej tradícii neorganizoval, každú nedeľu prednášam vo farnostiach o biskupovi Vojtašákovi, ktorého Karol Strmeň vo svojej básni nazval druhým Metodom.

• **Začo si vyslúžil takéto porovnanie?**

Bol vysvätený v Nitre, hlásil sa k cyrilo-metodskému dedičstvu, nadviazal naň a aj ho odovzdal. Pretože cyrilo-metodské dedičstvo znamená prinášať kresťanskú kultúru do spoločnosti. Ona síce mala politické pohľadky, mala aj rôzne záujmy, ale v prvom rade to bola misia.

• **Zaujímavé, že misia z Východu nás pričlenila k Západu.**

Cyrilo-metodské dedičstvo je typicky stredoeurópske. My stále zabúdame na to podstatné, že cyrilo-metodské dedičstvo je most medzi Východom a Západom. Vedomie tohto dedičstva v tomto zmysle mali také veľké osobnosti ako Štefan Moyses, Karol Kuzmány, Josip Strossmayer, aj pápež Lev XIII. Cyrilo-metodská misia sa vymyká z kontextu iných misií uskutočnených v tomto období. Ide o misiu prostredníctvom kultúry. Cez jazyk a kultúru vnieslo a zakorenilo kresťanstvo hlboko do života. A čo je na nej podstatné, je fakt, že sv. Cyril to písmo pripravil pre našu krajinu, našich predkov. Z toho vyplýva pre nás Slovákov veľká povinnosť – zostať verní cyrilo-metodskému odkazu. Naším veľkým nešťastím je, že vždy začíname znova. A nedokážeme prijať za osobnosti aj tých, ktorí vo svojom živote zlyhali.

• **Akosi nechceme poznať svoj rodokmeň. Aj keď je jasný.**

Ale aj Spišská Kapitula je veľmi zaujímavou spájaná s cyrilo-metodským dedičstvom. V spišskom misáli z 15. storočia sa uvádza sviatok sv. Cyrila a Metoda. To znamená, že tento sviatok nemohol tu byť len tak do-nesený. Ten kult tu musel byť. Máme oltár usnutia Panny Márie v Katedrále sv. Martina, čo prezrádza východný vplyv. Mali sme tu kaplnku Panny Márie Radosťnej.

• **Už nie je?**

Nie, pretože bola zbúraná za prvého spišského biskupa Salbecka. Neexistuje, ale tradícia zostala. Jezuita Benedikt Séleši-Rybnický napísal úvod do zbierky Cantus katholici v Spišskej Kapitule a odvolával sa na cyrilo-metodské dedičstvo slovenského národa. Spišská Kapitula a cyrilo-metodské dedičstvo sú veľmi živé. Otázne je dokonca aj, či náhodou Spišské biskupstvo nemá korene ešte vo veľkomoravskej tradícii. Či nešlo o zaniknuté biskupstvo po zapojení sa Spiša do uhorského štátneho celku, ktoré prežilo už iba ako prepošstvo. Lebo nemáme zachovanú zakladaciu

listinu spišského prepošstva, prvá zmienka pochádza z roku 1209. A tá hovorí o pozemkoch, nie o jej zriadení.

• **Logika napovedá, že ak jestvovali pozemky prepošstva, muselo existovať aj prepošstvo, nie?**

Asi áno. Podobne je na tom Bratislava. Nie je vylúčené, že tam bolo nejaké pôvodné biskupstvo a následne prepošstvo. Niektorí cirkevní historici zastávajú tento názor, ale stále je to v rovine hypotézy, ktorej sa treba solidne venovať.

• **RTVS uviedla dokudrámu o apoštoloch Cyrilovi a Metodovi. Mnohých Slovákov prekvapilo umiestnenie sídla panovníka Rastislava na Velehrad. Čo si o tom myslíte?**

Velehrad je symbolický, ale nie historický. Devín je istý. A Nitra je na sto percent istá...

• **A čo Bratislava?**

Bratislava už menej, ale niektorí cirkevní historici uvažujú s Bratislavou ako so sídlom panovníka. Pretože vieme, že veľkomoravské sídla sa menili a boli pri rieke. Ale Nitra je historicky doložená všade. Je to jediné sídlo panovníka, ktoré nemožno spochybniť.

• **Žiaľ, sme svedkami spochybňovania aj cyrilo-metodskej misie a jej posúvania do oblasti mýtov.**

Keby sa nebol našiel register Jána VIII., celé pôsobenie sv. Cyrila a Metoda by sa z historického hľadiska bolo dalo spochybniť. Na túto tému pripravujem konferenciu, lebo ide o jeden z najstarších dokumentov, v ktorom sa nachádza apoštolský list Industriae tuae a všetky historicky nespochybniteľné dôkazy. Dokonca sa tam uvádza, že Metod bol pochovaný vo veľkom Chráme Bohorodičky v blízkosti hradu Deva. A to by mohol byť Devín.

• **Alebo Bratislava...**

Ak uvažujeme na hypotetickej úrovni, vychádza mi, že veľkomoravské patrocinium mohlo byť narodenie Panny Márie. Patrocinium je titul chrámu a pri Bratislave je takýto v Marianke. Je to mariánske miesto. V Bratislave starým veľkomoravským chrámom bol zrejme Kostol sv. Salvatora Spasiteľa. Kým mariánsky chrám bol asi v Marianke. A prečo narodenie Panny Márie? Pretože kalendárny rok v Konštantinopole sa začínal oktavou sviatku narodenia Panny Márie prvého septembra. Nie prvého januára. A to isté, sviatok narodenia Panny Márie je aj v Spišskom Podhradí. Niektoré objekty mesta by sa mohli datovať do tohto obdobia. V Michalovciach je Chrám narodenia Panny Márie a rotunda z 9. storočia. Čiže jestvujú niektoré spojitosti, no stále len na hypotetickej úrovni. Lebo aj patrocinium sa mohlo časom zmeniť. Prišlo obdobie protestantskej reformy, obdobie rekatolizácie, no jestvuje príliš veľa náhod, ktoré by mohli vytvoriť a potvrdiť alebo vyvrátiť túto ideu.

• **Čím sa momentálne zaoberáte?**

Mojou hlavnou témou je v súčasnosti výskum slovenských dejín 20. storočia na základe výskumu vo Vatikánskych archívoch a tiež štúdiom a vyzdvihnutím významných osobností Spišskej diecézy, medzi ktoré nepochybne patrí spišský biskup Ján Vojtašák. Chcel by som tiež v budúcnosti zorganizovať konferenciu o Spiši v čase Veľkomoravskej ríše. Na Spiši máme dostatok indícií a artefaktov, ktoré nás oprávňujú uvažovať o začlenení Spiša do tejto kultúrnej misie. Bol by som rád, ak by sa našli jazykovedci, ktorí by sa opreli do Spišských zlomkov. Ide o kázné zo 14. storočia v reči ľudu. Sú napísané v cyrilike a nachádzajú sa v Olomouci. Spišskú Kapitulu z týchto dejinných ozvien jednoducho nemožno vynechať.

Arbitráž: Boľavé stránky slovensko-maďarských vzťahov v jeseni 1938

Vtedy, keď Budapešť jasala a Slováci smútili

Rozpad rakúsko-uhorskej monarchie po prvej svetovej vojne znamenal vznik nových nástupníckych štátov v strednej a juhovýchodnej Európe. Zatiaľ čo menšiny žijúce po neustálom asimilačným tlakom v Uhorsku tento fakt prijali s uspokojením, pre Maďarov, a najmä ich politickú reprezentáciu znamenal traumu, ktorá je ešte podnes prítomná vo veľkej časti maďarskej spoločnosti. Trianonskou zmluvou bola určená konečná hranica, s ktorou sa maďarské elity nevedeli a nechceli zmieriť.

Ján MITÁČ – Príspevok z diskusného večera ÚPN Horúca jeseň 1938

Preto sa medzivojnové vlády Maďarska snažili o revíziu hraníc, pričom túto otázku forsirovali najmä na medzinárodnom poli. Ich snaha priniesla svoje ovocie s nástupom totalitných režimov v Taliansku a Nemecku.

■ DESTABILIZÁCIA ČSR

Maďarská vláda sa snažila v úzkej spolupráci s Nemeckom destabilizovať Československo, ktoré pomaly opúšťali jeho spojenci. Jasne sa to ukázalo pri uzavretí dohody v (juhovýchodnom, dnes slovinskom) Blede v auguste 1938 so všetkými tromi malodohodovými štátmi, a to takým spôsobom, že za právo na zbrojenie prijíma Maďarsko záväzok o neútočení. No na druhej strane dohodu o menšinách podpísala maďarská vláda len s Juhosláviu a Rumunskom. Tým si ponechala voľnosť spoločne s Poľskom a Nemeckom postupovať proti Československu.

Ešte pred Mníchovom tlačil Hitler na Maďarov, aby spoločne s Nemeckom vojensky vystúpili proti ČSR. Maďarská politická reprezentácia si však uvedomovala, že v prípade napadnutia ČSR a následnom zásahu jeho spojencov nemôže Maďarsko viesť boje na troch frontoch, načo upozorňoval politické kruhy najmä náčelník generálneho štábu gen. Henrik Werth. Maďarsko preto ponúku na priamy zisk územia Slovenska vojenskou cestou nemohlo prijať, čím vyvolalo sklamanie na nemeckej strane. Jediné, čo minister zahraničných vecí Kálmán Kánya prisľúbil Hitlerovi, bolo: pokiaľ sa s maďarskou menšinou nebude zaoberať rovnako ako so sudetskými Nemcami, maďarská vláda vystúpi proti takejto diskriminácii nielen diplomatickými prostriedkami, ale bude podporovať na Slovensku vážne nepokoje. Pričom Kánya potvrdil, že akcie tohto charakteru už prebiehajú.

■ NEPOKOJE NA JUHU

K nepokojom na južnom Slovensku prispeli i regulárne teroristické skupiny vytvorené v apríli – septembri 1938, podporované maďarskou vládou a vyzbrojené zo skladov maďarskej armády. Poznáme ich pod názvom Szabadcsapatok (slobodné oddiely) alebo Rongyosgárda (garda otrhancov). Základnou organizačnou jednotkou boli malé skupinky (5 – 15 členov), ich úlohou bola diverzná činnosť proti systému československých pevností, preniknutie za pevnostky a ich zlikvidovanie z tyla. Popríklad mali byť nasadené do boja spolu s armádou. Svojou činnosťou narúšali hranicu najmä na východnom Slovensku a Podkarpatskej Rusi. Medzi najznámejšie incidenty patria udalosti v obciach Feledince (dnes Jesenské) – 5. 10., Parkan (dnes Štúrovo) – 7. 10., Kráľovský Chlmec – 13. 10., Ladomír (dnes Ladomírov) – 26. 10. Tieto akcie sa skončili fiaskom, väčšina teroristických skupín bola zahnaná za hranice, resp. ich členovia boli zadržaní československými bezpečnostnými jednotkami a následne boli odtransportovaní do väznice v Ilave. Neskôr na základe bilaterálnej dohody ich prepustili späť do Maďarska.

■ PROPAGANDA SĽUBOV

Maďarská vláda využívala politických predstaviteľov maďarskej menšiny na Slovensku (ZMS) na stupňovanie svojich požiadaviek. Títo počas mobilizácie agitovali medzi vojakmi maďarskej národnosti, aby prešli do Maďarska, sabotovali

vojenské rozkazy alebo organizovali diverzné akcie. Poplašné správy, iredentistická agitácia a protičeskoslovenská propaganda nezostali pochopiteľne bez ozveny medzi obyvateľmi maďarskej národnosti. Maďarskí predstavitelia ich presviedčali o tom, že sa neobnoví stará vláda slúžnych, nebude rozdiel medzi Maďarmi, Slovákmi a Rusínmi a že im nebudú vládnuť takí, ktorí nie sú priateľmi ľudu. Propagandou ohlu-povanému obyvateľstvu dokonca sľubovali vlaky plné potravín. V obciach a mestách miestni funkcionári ZMS spisovali dávno premlčané i vymyslené krivdy „spáchané Čechmi.“ Dopredu si medzi sebou rozdeľovali

úradu, dobre platené miesta, funkcie, majetky a zostavovali zoznamy osôb, s ktorými si chceli vybaviť staré účty alebo im stáli v ceste.

■ IŠLO O SLOVENSKO

Maďarské politické kruhy sa netajili tým, že chcú získať územia na južnom Slovensku, resp. po rozbití Československa pripojiť celé územie Slovenska. Slováci si chceli získať tým, že im ponúknu autonómiu. Preto maďarská strana začala rokovať s rozhodujúcou politickou silou na Slovensku – s Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou (HSĽS). Predstavitelia tejto strany na ponuku reagovali zdržanlivo a napokon ju odmietli. V máji 1938 sa v Budapešti uskutočnil eucharistický kongres, na ktorom sa zúčastnil aj Jozef Tiso. Pri tejto príležitosti sa stretol s ministrom zahraničných vecí Kálmánom Kányom, ale podrobnosti rozhovoru zostali utajené. Vie sa len toľko, že rokovanie sa skončilo neúspechom a že na Tisu zapôsobil mimoriadne zlým dojmom. Neskôr v septembri Tiso na nátlak Poliakov žiadal v prípade pripojenia Slovenska k Maďarsku, aby Slovensko malo svoj vlastný zákonodarný zbor, správnu a výkonnú moc, rozpočtovú kvótu, zaručené používanie slovenčiny ako úradného jazyka.

■ MNÍCHOV A NAŠE MENŠINY

Otázka maďarskej menšiny na južnom Slovensku sa dostala na pretras na rokovaniach veľmocí v Mnichove v septembri 1938. Tu sa podarilo dostať do jedného z dodatkov mnichovského protokolu, že: „Hlavy vlád štyroch veľmocí vyhlasujú, že problém poľskej a maďarskej menšiny v Československu – pokiaľ nebude vyriešený do troch mesiacov formou dohody medzi zainteresovanými vládamy – sa stane predmetom ďalšieho stretnutia tu prítomných hláv vlád štyroch mocností.“ To, že sa otázka maďarskej menšiny v ČSR priamo nevyriešila Mnichovskou dohodou, znamenalo značné rozčarovanie nielen v politických kruhoch Maďarska, ale aj v radoch samotného obyvateľstva. Napriek tejto trojmesačnej lehote sa maďarská vláda snažila destabilizovať pomery v Čes-

ko-Slovenskej republike, a to všetko v snahe prinútiť česko-slovenskú vládu k čo najskoršiemu rokovaniu. Tá sa pod nátlakom dohodla, že 9. októbra 1938 začne s maďarskou vládou v Komárne rokovať. Ministerská rada v Prahe rozhodla, že delegáciu budú tvoriť slovenskí a rusínski zástupcovia. Predsedom delegácie sa stal Jozef Tiso, predseda slovenskej autonómnej vlády. Za ďalších členov delegácie vymenovali Ferdinanda Ďurčanského a generála Rudolfa Viesta, Ministerstvo zahraničných vecí reprezentoval Ivan Krno a Ivan Parkányi zastupoval Podkarpatskú Rus. Česko-slovenská delegácia sa snažila ubrániť vtedy aktuálny stav.

■ MANIPULÁCIA

Keďže štatistika z roku 1910 bola neprijateľná, delegácia navrhovala, aby sa zobrala za základ najbližšia štatistika, t. j. z roku 1930. Keď Maďari tento návrh radikálne odmietli, česko-slovenskí zástupcovia navrhli druhý variant – údaje z roku 1880, keď uhorské štatistiky ešte neboli poznačené silnou maďarizačnou vlnou. Maďarská delegácia nepristúpila ani na tento variant. Česko-slovenská delegácia ponúkla viaceré konkrétne riešenia problému. Najprv navrhla odstúpenie Žitného ostrova s tým, že Komárno by sa stalo slobodným prístavom. V záujme vyváženia menšín navrhla ešte výmenu obyvateľstva. Keď maďarská delegácia zamietla tieto návrhy, česko-slovenská delegácia predstavila svoj oficiálny návrh, ktorý vo všeobecnosti vychádzal z etnickej zásady, no zároveň rešpektoval aj hospodárske, dopravné a strategické aspekty, a to v takej miere, aby sa udržalo železničné spojenie západ – východ a zachránili sa mestá na južnom Slovensku a na východe Košice.

■ POŽADOVACNÝ POSTOJ

Vyvrcholením dlhodobej koncepcie maďarskej revizionistickej politiky bolo zloženie maďarskej delegácie, ktorá bola na rokovania veľmi dobre pripravená. Na jej čele stál Kálmán Kánya, minister zahraničných vecí. Dôležitým členom komisie bol Pál Teleki, minister školstva a cirkevných vecí, uznávaný geograf, znalec etnických pomerov v niekdajšom Uhorsku. Maďarská delegácia sa prejavovala na rokovaniach nekompromisne, nastolila si tvrdé územné požiadavky (žiadala územie, kde podľa uhorskej štatistiky z roku 1910 žilo vyše päťdesiat percent obyvateľstva maďarskej národnosti) a riadila sa pokynmi svojej vlády, ktoré zneli: „Nerokovať, ale žiadať.“ Z tohto dôvodu sa vzájomná dohoda ukázala ako nemožná. Rokovania ukončil 13. októbra K. Kánya s tým, že si maďarská vláda bude uplatňovať svoje územné nároky u signatárov Mnichovskej dohody.

■ ORTIEL Z BELVEDERU

Keďže sa komárňanské rokovania skončili neúspechom, obidve vlády oznámili, že rozhodnutie prenechajú veľmociam. Arbitrážne konanie prebehlo vo Viedni 2. novembra 1938 v paláci Belveder. O hraničnej čiare a veľkosti územia ktoré mala odstúpiť ČSR, rozhodli ministri zahraničných vecí Nemecka a Talianska Joachim von Ribentrop a Galeazzo Ciano. Slovensko stratilo územie s rozlohou 10 390 štvorcových kilometrov s 854 218 obyvateľmi. Z nich sa podľa posledného sčítania obyvateľstva z roku 1930 hlásilo 503 980 osôb k maďarskej a 272 145 osôb k slovenskej národnosti. Proklamovaný etnický princíp bol voči Slovensku porušený odtrhnutím 62 slovenských obcí so sedemdesiatšesťtisíc obyvateľmi v okolí Nových Zámkov, Vrábels a Hurbanova, stratou územia so štyrmi tisícami Slovákov v okolí Jelšavy a napokon určením hraničnej čiary v oblasti Košíc, kde v 79 odtrhnutých obciach žilo popri sedemdesiatšesťtisíc maďarských obyvateľoch aj osemdesiatpäť tisíc Slovákov.

■ JASOT V BUDAPEŠTI

Vyhlasenie arbitráže prijalo obyvateľstvo trianonského Maďarska s obrovským nadšením. Ešte v ten večer vystúpil v rozhlase premiér Béla Imrédy so štvorminútovou rečou, kde oznámil viedenské rozhodnutie. Zvlášť vrúcne prijali správu v divadlách, kde sa o nej dozvedelo publikum a herci v priebehu predstavení. Napríklad na konci prvého dejstva hry Francúzka komorná autora Jacqua Duvala sa publikum chystalo do foyeru, keď sa zrazu odťahla opona. Vo svetle sa objavila postava herca Artúra Somlayho, ktorý s dojatým hlasom oznámil, že Felvidék sa pripojil k „materskej zemi.“ Ako modlitbu vymenoval názvy späť pripojených juhoslovenských miest a potom nastali neopísateľné scény. Publikum dlhé minúty oslavovalo, neznámi ľudia si podávali ruky a objímali sa. Vo večer vyhlásenia arbitráže sa podobné scény odohrali vo všetkých budapeštianskych kinách a divadlách. Podľa komentára v denníku Pesti Napló: „Budapešť nikdy nemala taký šťastný, nadšený a ohromný divadelný večer.“ Oslavy pokračovali aj na druhý deň. Valéria Dienes spolu so študentmi hudobnej akadémie na oslavu územných ziskov pripravila drámu Patrona Hungarie, ktorá bola predstavením maďarskej histórie v sprievode tanca a hudby. V poslednej scéne hry roztrhali zlaté telo veľkého Maďarska na kusy. Vtom však prišla Panna Mária a svätý Štefan so strážnymi anjeli a anjeli odtrhnutých území. Andrea Imrédy (neter premiéra) ako anjel Felvidéku zobrala odtrhnuté územie a pripojila ho k „zmrzačenej“ krajine. Pri tejto scéne vypukol nadšený potlesk. Predstavenie sa prerušilo, obecnosť zúrila a bolo počuť rytmické skandovanie: Mindent vissza!

■ SMÚTOK NAD DUNA JOM

U Slovákov vládol smútok a depresia. Výsledky boli národu oznámené prostredníctvom rozhlasu. Najprv hlásateľ uviedol základné informácie a prečítal jednotlivé body arbitráže. Nasledovalo emotívne až tragickým hlasom podfarbené pomalé vymenovanie významnejších obcí a miest, ktoré pripadli Maďarsku, medzi jednotlivými názvami prestávky, akoby rečník musel prekonať vnútorný nesúhlas s tým, čo číta. Najväčšia prestávka bola pred uvedením Košíc.

POZNÁMKA

Keď sa slovenská verejnosť pred dvomi rokmi v polovici novembra lúčila so slovenským historikom Ladislavom Deákom, poctu mu vzdávali aj historici o jednu-dve generácie mladší. Bolo to na dejinný zápis a tiež bolo očividné, aká medzera je na Slovensku – v slovenskej vede a aj v slovenskej vedomí – o vlastných dejinách. S Ladislavom Deákom sa nelúčil nim vychovaný nástupca, nehovoriac už o nástupcoch.

Ladislavovi Deákovi...

Táto generačná medzera sa stala výzvou: Urobiť všetko, aby dielo Dr. Ladislava Deáka, nenahradiťelné podporené archívnymi výskumami, neostalo opustené.

Až v roku 2003 to bola Matica slovenská, ktorá vydala dvojdielne dielo o Viedenskej arbitráži – dokumenty a dokumentáciu o následkoch arbitráže na južnom Slovensku podľa výpovedí svedkov. V stredo-európskych pomeroch sa to zdá takmer neveriteľné: od roku 1945 až do roku 2003 nevyšlo podobné dielo o jednom z najdôležitejších medzinárodných aktov týkajúcich sa Slovenska a Slovákov, prakticky presahujúce až do dneška. Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938 ako dôsledok Mnichovskej dohody z 30. septembra 1938, desaťročia nenazývanej inak len Mnichovský diktát.

Je na neuverenie, že keď v besede televízie TA3 moderátor P. Bielik vyzval vtedajšieho podpredsedu vlády a predsedu SMK Pála Csákyho, aby odpovedal na argumenty historika Dr. L. Deáka, vtedajší ústavný činiteľ Slovenskej republiky P. Csáky to zmietol zo stola ráznou vetou, že Ladislav Deák je preňho neveriteľný! Jediného slovenského, naslovovzatého odborníka na problematiku Viedenskej arbitráže (len zdanlivo paradoxne nikdy nenazývanej viedenský diktát) znevažoval politik, ktorý nijakú kvalifikáciu na odborné posúdenie dejín nemal. Zrejme mal inú dejinnú optiku na vnímanie toho, čo bolo medzi rokom 1938 – 1945...

Po škandalóznej scéne sa Matica slovenská, ktorá publikáciu L. Deáka a dokumenty o Viedenskej arbitráži nielen vydala, ale aj jediná predávala vo svojej predajni v Liga pasáží v centre Bratislavy, neozvala. Matica sa neohradila proti tvrdeniam P. Csákyho, aj keď Dr. Deák bol členom jej Historického odboru. Nevie, prečo by som o tom mlčal; urobil som tak v rozsiahlom článku pre vtedy ľavicové periodikum, podporované opozičným SMER-om. Prečo o tom znovu píšem? Teraz po desaťročí (!) SNN uverejnili verejnú výzvu vedeniu verejnoprávnej RTVS, že obišla mlčaním dátum 2. novembra 1938 – 75. výročie Trianonskej arbitráže. Potupného dohovoru, ktorý znamenal okupáciu tretiny Slovenska, vrátane Košíc, vtedajším maďarským režimom so súhlasom Nemeckej ríše na čele s A. Hitlerom.

Zápas o Slovensko, ako hovorí historik A. Hrnko, sa skončil. Preto je potrebná pozornosť dejinám, ktorú im venujú SNN. Ukazuje, ako o dôležitých historických medznícoch mlčia nielen súkromné, ale aj verejnoprávne médiá. Preto sme zaradili o tejto udalosti stať historika Jána Mitáča (1983).

Dušan D. KERNÝ

Aj v Matici slovenskej sa našli odvážni kritici komunistického režimu

Matičné kroky počas novembrových dní 1989

V týchto dňoch sme si pripomínali pohnuté udalosti spred dvadsiatich štyroch rokov, ktoré odštartovali demonštráciou bratislavských vysokoškolákov 16. novembra a známymi udalosťami 17. novembra 1989 v Prahe na Národnej tridě. Masové vystúpenia nespokojných občanov a neskorší generálny štrajk boli začiatkom konca skorumpovaného a neschopného komunistického režimu vo vtedajšom Česko-Slovensku.

Claude BALÁŽ – Foto: archív S. BAJANIKA

Tieto udalosti neobišli ani Maticu slovenskú. Jej niektoré vtedajšie postoje sú dodnes zahalené rúskom tajomstva alebo sú len paušalizované, že sa vraj prihlásila k obrodnému procesu. Dlhé roky po druhej svetovej vojne jestvoval v rôznych podobách neverejný a skrytý boj o moc medzi provinčným konzervatívnym matičným Martinom, kde sídlila väčšina matičných inštitúcií, a Bratislavou, kde sídlil jej predseda. Odraz týchto bojov a sporov sa prejavil aj v prednovembrových a ponovembrových časoch.

PREVRACANIE KABÁTOV

Snahy vtedajšieho vedenia Komunistickej strany Československa a Komunistickej strany Slovenska nájsť taký model riešenia kritickéj situácie, ktorý by nepoškodil a neohrozil jej členov a funkcionárov, nadobudol v tom čase rôzne podoby. A tak sa lavirovalo, transformovalo, novelizovalo a robilo všetko možné i nemožné, ale udalosti sa už zvrátili nedali. Vôľa ľudu, demonštratívne a masovo prejavovaná na námestiach a v celej verejnosti, už nedovoľovala prijať hanebné kompromisy.

Nijaký červený Mnichov, komunistická strana a jej členovia sa neodvratne prepadali na smetisko dejín. Ale tí opatrnejší húpali a chceli sa poistiť, veď čo keby sa karta obrátila. A tak matičné stranické organizácie ešte aj po 17. novembri vydávali vyhlásenia uverejnené vo vtedajšej v dennej tlači ako stanovisko, v ktorom „... odmietajú protisocialistický obsah pouličných vystúpení a vyhlasujú svoju podporu ceste prestavby a demokratizácie pod vedením komunistickej strany, a nie opozičných zoskupení, ktoré sa prestavbovým slovníkom snažia získavať priaznivcov pre svoje ambície, teraz najmä v radoch mládeže a inteligencie...“

Reakcia na takéto stanoviská nedala na seba dlho čakať. Už o dva dni neskôr na masovom mítingu v Bratislave na Námestí SNP pred desaťtisíc účastníkmi Milan Kňažko prečítal vyhlásenie, ktoré prijali pracovníci Maticy slovenskej v Bratislave a Miestneho odboru MS v Bratislave:

Matica slovenská, naša najstaršia kultúrna inštitúcia, už hneď od svojho založenia, stála vždy na čele kultúrnych a národných snažení slovenského národa. Vznikla z najvlast-

Zápas matičiarov za slovenskú štátnosť.

nejšej podstaty nášho ľudu i jeho nemalých obetí. Po jej násilnom zrušení uhorskou vládou jej funkciu prevzali tí, ktorí hnaní žitím nevôľou za prácou a chlebom odišli do ďalekej cudziny. Americkí Slováci vtedy hovorili a bojovali menom svojho národa, keď tento bol vtedajšou

ozbrojenou mocou umlčaný a potlačený. Teraz však národ prehovoril aj doma! Sám za seba! Deformácie za posledné desaťročia postihli tvrdo aj Maticu slovenskú, prestali pracovať jej miestne odbory, zobrali jej pôvodný symbol, tradičný symbol národa i jej styky so státisícami zahraničných

Slovákov. Je však radostné vidieť, že národ náš sa prebudil z dlhého mlčania a hovorí to, čo si skutočne myslí. Sme plní za slobodné voľby, za demokratické práva všetkých občanov, za skutočné federatívne usporiadanie nášho štátu, za navrátenie tradičného národného znaku, zástavy i národnej ústavy. Sme preto s vami, sme so svojím národom tak ako v minulosti i v týchto chvíľach!

Bratislava 26. 11. 1989, pracovníci Maticy slovenskej v Bratislave a Miestneho odboru MS v Bratislave

Tento text doteraz nebol nikdy publikovaný. Ako protireakciu začalo vtedajšie vedenie Maticy slovenskej v Martine vyšetrovanie a zisťovanie, ktorí bratislavskí matičiari boli iniciátormi tohto vyhlásenia, lenže na zostavenie previerkových komisií, ako to bolo po roku 1968, už nebol čas. Rýchlo sa rútiace udalosti, ktoré nebolo možné zvrátiť, nedovolili prijať postih. Naopak, radoví matičiari sa aj v Martine postavili za obrodný proces a svoje zmyšľanie verejne vyjadrili na spontánnych a nezabudnuteľných celomatičných zhromaždeniach v tradičných priestoroch Zlatej nite v novej budove MS na Hostihore. Podľa hodnotenia časopisu Dilema „... ešte aj v decembri 1989 viacerým z vtedajších prominentov Maticy slovenskej veľmi záležalo na dobrej boľševickej povesti Maticy slovenskej...“, a tak nominovali na mimoriadny zjazd KSS svojho delegáta (Miroslav Bielik), ktorý bol potom zvolený aj za člena Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska.

Autor je jeden z iniciátorov a signatárov Vyhlásenia bratislavských pracovísk MS.

Kontinuita a identifikácia

Peter CABADAJ

Pred niekoľkými dňami som sa zúčastnil v Michalovciach na vydarenom podujatí, venovanom 100. výročiu narodenia tamojšieho významného rodáka, básnika, esejistu, prozaika, prekladateľa, redaktora, pedagóga a spoluzakladateľa Zahraničnej MS Gorazda Zvonického. Cestou naspäť som intenzívne premýšľal nad tým, ako zásadne sa zmenilo ponímanie regiónu v našej národnej kultúre.

Postupom času sa systematickým upozorňovaním na tvorivé osobnosti podarilo eliminovať rokmi zaužívaný zlovyk kolektivismu. Zároveň platí, že bol odbúraný (predtým) výlučný a dominantný folklórny „uhol pohľadu“, ktorý nebral do úvahy komplexný potenciál prísluš-

ného prostredia. Do „hry“ vstúpili pripravení rozhladení ľudia, ktorí sa výrazne podieľajú na vytváraní trvalého pocitu spolupatričnosti, svojbytnosti, patriotizmu, hrdosti, ale i kritickosti pri vyhľadávaní osobitostí v tvorbe a – už len ako príklad – pri objavovaní donedávna

polozabudnutých (alebo neobjavených) tém a osobností. Prírodný vývoj zákonite dospel do štádia, keď sa na jednej strane nevypláca podceňovať intelektuálnu kvalitu, vzdelanie a jedinečnosť regiónu a na druhej strane preceňovať jeho „rázovitú“ kolektivistickú, ľudovo-krojo-

vanú anonymitu. Preto keď sa povie Zemplín, Orava, Liptov, Turiec, Kysuce, Gemer, Hont, Spiš, Šariš etc., nech sa našincovi vybaví nielen hudba, spev a tanec, ale aj prejav pozoruhodnej rodáckej intelektuálnej sebareflexie. Práve v tejto rovine sa kľúčovým spôsobom láme chlebk našej kultúrnosti vôbec. Konečne prišiel čas nebyť snobský a centralisticky prekvapený, keď sa hociktoré mesto, mestečko, obec či zaujímavý a zatiaľ iba konvenčne situovaný región prezentujú, napríklad s donedávna ešte netypickými a občas i nelichotivo, podozrievavo komentovanými kultúrnymi, literárnymi, knižnými a inými aktivitami.

Z matičného uhla pohľadu by

som chcel vyzdvihnúť historickú kontinuitu a rolu individuálnej identifikácie s obecným, respektive tradičným génom (duchom) miesta, v ktorom sa harmonicky prepája hrdosť a sebahodnotie s autorskou reflexiou. Konkrétnym výsledkom je prezentácia pestrej škály aktivít s neskrývanou ambíciou ponúknuť svetu svoj kraj ako interesantné miesto Slovenska, kde (nadväzujú na bohatú minulosť) existuje živá kultúra a dynamicky pulzujúca súčasnosť. V tomto ohľade má Matica slovenská široké možnosti stať sa prirodzeným lídrom naznačeného procesu. Takéto a podobné myšlienky mi vrtali hlavou pri dlhej ceste z Michaloviec do Martina.

Dôležitá spolupráca národnej ustanovizne s mestskou samosprávou

Už päť prínosných rokov v Holíči

V utorok 16. novembra 2013 sa v priestoroch Mestskej galérie v Holíči uskutočnilo slávnostné otvorenie výstavného projektu Matica v národe, národ v Matici, ktorú pripravil tamojší Miestny odbor Maticy slovenskej s podporou mesta Holíč, Maticy slovenskej a súkromných sponzorov.

Spracoval: Igor VÁLEK - Foto: Monika BABALOVÁ

Na slávnostnom otvorení sa zúčastnili aj poslankyňa NR SR Viera Kučerová, podpredseda Trnavského samosprávneho kraja (TTSK) a primátor Holíča Zdenko Čambal, prednosta Okresného úradu Skalica Marián Honza, vedecký tajomník Maticy slovenskej Pavol Parenička, riaditeľ sekretariátu MS, riaditeľ SOŠ J. Čabelka, vedúca oddelenia kultúry a ďalší.

PRIEREZ HISTÓRIU

Spomínaný projekt tamojší matičiari s uvedenou podporou realizovali k 150. výročiu vzniku najstaršej kultúrnej ustanovizne Slovákov – Maticy slovenskej. Na výstavných paneloch môžeme vidieť celý prierez jej históriou od prvotnej myšlienky, čo vlastne našich otcov viedlo k založeniu Maticy slovenskej, predmemorandové úsilie o jej založenie, Memorandum národa slovenského, na ktorom sa medzi inými zúčastnilo jedenásť Holíččanov. Ďalej výstava upozorňuje na cyrilo-metodskú tradíciu (tento rok ešte stále oslavujeme

150. výročie príchodu vierozvestcov na naše územie), ozrejmjuje návštevníkom, ktorí veľikáni doby minulej stáli pri zrode tohto nadčasového počinu, ktorý v našej histórii nemal obdobu. Spomínaný deň si v priestoroch mestskej galérie v Holíči pripomenuli aj piate výročie Maticy slovenskej v Holíči. Matica slovenská má tu síce dlhšiu históriu – presne deväťdesiatdva rokov –, ale znovuoživenie po totalite sa takpovediac ujalo presne 5. novembra 2008. Odvtedy ju vedie Pavol Mihál, ktorý ročne pripravuje niekoľko desiatok kultúrno-spoločenských či športových aktivít. Spomeňme aspoň niekoľko z nich. Každoročnú pietnu spomienku na Jozefínu Marečkovú, Daniela Rapanta alebo generála Pulanicha pri pamätných tabuliach, ktoré Matica slovenská osadila, niekoľko desiatok výstav zameraných pre naše školy a širokú verejnosť (Kukučín, Hronský, Pulanich a i.), náučné výlety s deťmi do prírody či Mohyly Milana Rastislava Štefánika a podobne.

Pavol Mihál (vpravo) dostáva dekrét člena výboru Maticy, november 2013.

VÝSLEDKY DŮKAZOM

Matica slovenská v Holíči spolupracuje so všetkými zložkami mesta, najmä s oddelením kultúry, podporovaným celým vedením mesta, so združeniami pôsobiacimi v meste, s cirkvami, so školami a v neposlednom rade

i s viacerými podnikateľmi. Najvyššie ocenenie pri výročí – Zlatú pamätnú medailu sv. Cyrila a Metoda, ktorú venoval predseda Maticy slovenskej Marián Tkáč – odovzdali farárovi Pavlovi Proksovi za uchovávanie národných a kresťanských tradícií. Je to duchovný

otec tamojších matičných začiatkov, ktorý Holíččanov priviedol práve k prvým aktivitám. Ďalšie ocenenia v podobe pamätného listu dostali najvyšší predstavitelia štátnej správy i samosprávy, pochádzajúcej z mesta, keďže i dnes, a nie iba v minulosti, vyrástli v Holíči významné osobnosti. Ako pre SNN povedal Pavol Mihál, predseda MO MS v Holíči: „Matica slovenská v Holíči sa môže pýšiť aj tým, že za taký krátky čas jej činnosti s pomocou partnerov v regióne dokázala oživiť činnosť. Práve v tomto regióne boli na začiatku našej činnosti iba tri miestne odbory Maticy slovenskej, no dnes sme pri počte jedenásť MO MS, ktoré sa spojili a vytvorili Oblastnú radu MS pre Horné Záhorie, ktorej predsedá práve MS v Holíči. V kraji pôsobí i Krajská rada MS Trnavského kraja, kde až do roku 2009 nemalo Záhorie nijakého zástupcu. Dnes máme dvoch z desiatich zástupcov. Jeden je zo Senice a druhý z Holíča. Matica slovenská v Holíči získala takú priazeň matičnej kultúrnej základne, že ako hlavný predstaviteľ našej holíčskej Maticy som sa stal nedávno ako jediný Záhorák členom celoslovenského výboru Maticy slovenskej. Tému dňa je pre nás otázkou, ako zlepšiť a zintenzívniť kultúru, spoločenskú, športovú či vedeckú činnosť v našom meste i regióne, lebo vždy sa dajú veci zlepšovať, keď sa chce. O to nám od samého začiatku išlo a ide, výsledky sú toho dôkazom.“

Vydavateľstvo Matice slovenskej na knižnom veľtrhu zaujalo Bibliotéka je predovšetkým oslavou knihy

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Knižný veľtrh Bibliotéka v bratislavskej Inchebe sa postupne vypracoval na podujatie, ktoré reprezentatívne odráža stav knižnej kultúry na Slovensku. Matica slovenská prostredníctvom svojho vydavateľstva a prezentácií ním vydaných kníh vzbudila medzi návštevníkmi Bibliotéky zaslúženú pozornosť. Pre každého milovníka kníh, či už ide o čitateľa, autora, vydavateľa, prípadne kritika, je knižný veľtrh Bibliotéka novembrovým vyvrcholením roka.

Marián Tkáč pri prezentácii svojej knihy na Bibliotéke 2013.

V bludisku uličiek medzi stánkami prúdia davy ľudí, podchvíľou sa niekto zastaví, vezme do ruky knihu, ochutná pár riadkov a na chvíľku zabudne na okolitý ruch. Takmer sto vystavovateľov z celého Slovenska je zárukou, že na svoje si príde čitateľ beletrie, odborných kníh či kníh pre deti a mládež.

Práve mladá generácia sa už tradične vyskytuje na Bibliotéke v hojnom počte. Samozrejme že ide najmä o školské výpravy, kde žiaci skôr poletujú po okolí a tešia sa z toho, že nemajú vyučovanie, no akýkoľvek kontakt s knihou je v tomto veku viac než užitočný. Buduje u dieťaťa vzťah k literatúre,

cez prirodzenú zvedavosť mu ponúka šancu obohatiť si prostredníctvom knihy svoj život.

■ MÁME ČO PONÚKNÚT

Do mimoriadne pestrej ponuky kníh produkcia Vydavateľstva Matice slovenskej zapadla doslova

organicky. Až pri dobre situovanom stánku VMS si návštevník uvedomil šírku žánrového záberu a kvalitu tohto vydavateľa.

„Takakominulý rok sme prezajímec pripravili desiatky titulov s výraznými zľavami. Už tradične je veľký záujem o historické knihy, napríklad o Zlatú knihu Slovenska z pera Drahošlava Machalu. No a samozrejme ľudia často siahajú aj po knihách pre deti. Povešťová mapa, v rámci ktorej mapujú autori povesti jednotlivých regiónov, bude aj tohto roku zrejme častým vianočným darčekom,“ povedal nám riaditeľ Vydavateľstva MS Stanislav Muntág. Aj nezaujatý návštevník Bibliotéky musel konštatovať, že maticné vydavateľstvo sa v tomto „babylone kníh“ nestratilo, a aj napriek permanentným útokom istých kruhov na Maticu ako inštitúciu je aj ono dôkazom, že nastúpená cesta je správna a pre Slovensko životne dôležitá.

■ DEJINY V OBRAZOCH

Stretnutia čitateľov s autormi, prípadne s vydavateľmi, patria už tradične medzi hlavné lákadlá Bibliotéky. Na niekoľkých pódiiach paralelne prebiehajú prezentácie kníh a ani Vydavateľstvo Matice slovenskej neostalo pozadu. V piatok 15. novembra prebehla napoludnie prezentácia knihy predsedu MS Mariána Tkáča Naše dejiny v obrazoch. Ide o výnimočnú obrazovú publikáciu, určenú najmä mladej generácii, ktorá približuje dejiny Slovenska „od najstarších čias po Trianon“. Ako povedal na prezentácii Marián Tkáč, treba neustále o našich dejinách diskutovať, neuzatvárať sa do skostnatených definícií.

„Podobné knihy určené deťom, no plné účelových nepresností a dezinformácií, vydávajú aj v susednom Maďarsku. Ja som sa snažil o historickú pravdu, miestami obohatenú

o možno trochu odvážnejšie teórie,“ doplnil Marián Tkáč.

■ Z LITERATÚRY FAKTU

Nedeľná popoludňajšia prezentácia, organizovaná Vydavateľstvom MS, patrila dvom autorom, a to Jánovi Čomajovi a Viliamovi Apfelovi. Ján Čomaj predstavil publiku svoju knihu Neskutočné príbehy. Sedem beletrizovaných biografických príbehov (či literárnych reportáží) podáva strhujúce sondy do životných osudov a zlomov výnimočných slovenských osobností, akými boli prof. F. Šubík alias Žarnov, novinárska legenda G. Gryzlov či herec s tragickým osudom I. Mistrik a ďalšie výrazné postavy nášho kultúrneho a spoločenského života. Svoje miesto si v knihe našla aj jedna z najtragickejších prírodných katastrof v dejinách Slovenska – víchrica v Tatrách.

Aj kniha Viliama Apfela Prípady Mayerling vychádza z neobyčajného ľudského osudu. Konkrétne z tragického, ale aj konšpiračnými teóriami opradeného života a samovraždy následníka rakúsko-uhorského trónu, syna cisára Františka Jozefa I. a Alžbety Bavorskej, zvanéj Sissi. Zvedavé publikum mohlo priamo z úst autorov počuť osobné komentáre k týmto čerstvým prírastkom na našej knižnej scéne.

„Pokiaľ ide o príbehy, vybral som si také ‚skutočne neskutočné‘, ktoré spája osobná hodnota spomínaných ľudí a výnimočnosť, azda aj tragika ich osudu,“ povedal na margo svojej knihy Ján Čomaj. Bibliotéka 2013 zavrela svoje brány a otvorí ich až o rok. Každému milovníkovi knihy, tomu zbehlému, ale v prípade najmladšej generácie začínajúcemu, zanechala však dôležitý odkaz. Kniha stále žije a nás teší, že aj Matica slovenská v tom zohráva nezanedbateľnú úlohu.

Kráľovská porcia satiry

Berco Trnavec: Dva konce sveta, Vydavateľstvo SSS, 2013

Vyššie tisíc krátkych foriem, písaných ostrým satirickým perom, použitie žánrov, ktoré si môže dovoliť len skutočný profesionál. To je krátka charakteristika najnovšej knihy staršinu slovenských satirikov Berca Trnavca. Popredný slovenský satirik a humorista predkladá našej čitateľskej verejnosti svoju najnovšiu, v poradí už ôsmu knihu s názvom Dva konce sveta, ktorá vyšla v súbore jeho tvorby vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov.

Je to kniha totálnej ironie, inšpirovaná predpoveďou pomätných prorokov o konci sveta v roku 2012, ktorý – ako už dobre vieme – sme opäť šťastne prežili. Súbor Trnavcových krátkych humoristicko-satirických miniatúr je v úvode i v závere zarámovaný kultivovanými, dnes už v pôvodných verziách klasickými poetickými útvormi, literárnymi klenotmi Západu i Východu – írskymi limerikmi a japonskými haiku. Niet tak pochýb o tom, že tento nápaditý autor vo svojej knihe výrazne rozširuje formované spektrum slovenskej humoristicko-satirickej tvorby. Ako už býva v Trnavcových knihách zaužívaným pravidlom, stretneme sa aj tu s inteligentným výtvarným sprievodom Boba Perneckého v podobe jeho brilantných a príťažlivých obrázkov bez slov. Dva konce sveta sú knižnou kolekciou i lekciami, pretože touto svojou knihou sa Trnavec prezentuje ako slovenský humorista a satirik s najväčším rozsahom používaných štruktúr. Spolu s pravidelne preukazovanou kvalitou textov je aj uvedený žánrový rozsah príznakom jedinečnosti a tvorivej schopnosti tohto nášho, v neprajnom intrigánskom literárnom tieni umelo zadržávaného spisovateľa. A ako by vyznela recenzia satirickej knihy bez ukážky? Nech sa páči: Sloboda slova znamená, že po hube dostanete až v polovici vety.

Milan KENDA

MEDAILÓN

Nestáva sa často, aby sa niekto venoval hudbe, konkrétne opere a zborovému spevu, no zároveň bol činný aj ako publicista a dokonca aj ako prekladateľ. Práve spomínané tvorivé činnosti sa vinú celým doterajším životom Vladimíra Blaha, významného slovenského odborníka na operu a zborový spev.

So srdcom plným spevu

Vladimír Blaho sa narodil 26. októbra 1943 v Bratislave, kde po strednej škole vyštudoval FF UK, odbor španielčina – slovenský jazyk a literatúra. Po skončení školy pôsobil na ministerstve školstva a v sedemdesiatych rokoch ako odborný pracovník pre výskum umeleckého publika vo Výskumnom ústave kultúry a verejnej mienky v Bratislave. Tam vznikli aj jeho prvé odborné štúdie, týkajúce sa napríklad ochotníckeho divadla na Slovensku. Práve v tom čase sa naplno začala jeho recenzentská a kritická dráha ako jedného z najlepších znalcov našej opernej tvorby. Vladimír Blaho neskôr pôsobil ako odborný pracovník pre estetickú výchovu a záujmovú umeleckú činnosť na ministerstve kultúry a v závere osemdesiatych rokov ako vedúci kabinetu estetickej výchovy pri Osvetovom ústave v Bratislave. Po jeho premenovaní na Národné osvetové centrum sa stal v deväťdesiatych rokoch odborným pracovníkom pre zborový spev a bol iniciátorom a organizátorom Festivalu slovenskej zborovej tvorby v Bratislave (1996, 1999). Svoje jazykové znalosti (taliančina a španielčina) využíval v prekladateľskej činnosti (C. Goldoni: Trilógia o letnom byte – pre STV, C. Fallas: Dobrodružstvo môjho života, R. Palacio: Piráti z Mexického zálivu a ďalšie). Dodnes sa venuje opernej kritike a kultúrnej publicistike v odbornej aj v dennej tlači, pričom je považovaný za jedného z najfundovanejších odborníkov v žánroch, akými sú opera či zborový spev. Nedávno Vladimír Blaho oslávil v plnej duševnej sviežosti jubileum sedemdesiat rokov. Aj za početnú rodinu milovníkov zborového spevu mu blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

V USA majú prvého geneticky modifikovaného (GMO) lososa. Pozmenili DNA toho riečného divokého a vytvorili rybu, ktorá porastie „rýchlosťou svetla“. Podplatení vedci vykrikujú, že zmutovaný losos je zdravotne neškodný. No a čo. Ja amerického lososa nejedávam. Lenže so šialencami, čo sa hrajú na Stvoriteľa, nevybáreť. V septembri tohto roka sa vedci z Maastrichtskej univerzity pochválili, že v laboratóriu vyprodukovali hamburger. Za šesť týždňov zo svalových buniek vypestovali dvadsaťtisíc malých plátkov umelého mäsa. Stlačením všetkých vláken

vznikla zmes na hamburger. Nebudte teda naivní, že všetko, čo jeme, kedysi krochkalo, kotkodákalo či bučalo. Pokusy vedcom, ktorí klopú na bránu pekla, nestačia. Američania už mali dať svetu prvých zmutovaných, čiže geneticky modifikovaných

že matka je vždy istá, aj keď je otec neznámy. Deti majú gény od troch rodičov. Od dvoch žien a jedného muža. V Inštitúte pre reprodukčnú medicínu a vedu v St. Barnabas vložili do vajíčok žien, ktoré mali problém otehotnieť ešte pred oplodnením, gény

dolárov. Ich dievčatko malo byť mulatka, ale po narodení nemala pokožku kakaovú, ale zloženú z bielych a čiernych štvorcov ako na šachovnici. Preto, lebo jedna matka bola beloška a druhá černoška. Ďalších stopäťdesiat miliónov dolárov vysúdili traja

ujíma. Chcú mať vlastné dieťa za každú cenu. Nech je to hoci proti Bohu i Darwinovi. Trest príde z oboch strán. Amerika vyhynie. Pred sobášom sa ženy v USA nebudú ubezpečovať: Miluješ ma? Ale len: Naozaj nie si mutant? Muži sa budú pýtať rovnako, lebo kto by už chcel dve svokry naraz. Všetci dostanú strach zo svadby a prestanú sa plodiť. Hoci sa strojnásobí výroba GMO detí, nič nepomôže. Demografická krivka v USA sa zrúti smerom do pekla. Zostanú len Hispánci, ktorí v plodnosti zahanbia slovenských Cigánov. Vzniknú SŠH – Spojené štáty hispánske – a na svete zavládne pokoj.

Milan ZEMO

Genetické klopanie na pekelnú bránu

tridsať detí. Správa sa šíri cez internet a modlím sa, aby išlo o podvrhnutú informáciu, ktorá sa tvári ako zaručene pravdivá utajovaná senzácia. Zmutované deti sa mali narodiť normálne, teda nevyrobili ich v mikrovlnke, či kde sa umelé deti robia. No vedci šialenci vyvrátili pravdu,

od darkýň. GMO deti zdedili gény od troch rodičov. Americkým hlupákom s diplomami, ktorí si nedovedia ani na špičku nosa, v odhadovaní, čo môžu svojimi mutovaním spôsobiť, by som prial zrealizovanie nasledujúcej fantázie. Matky a otec GMO dievčatka inštitút žalujú o sto miliónov

rodičia chlapčeka, ktorý mal pleť rovnakú ako štartovacia zastávka na motoristických pretekoch so žltó-čiernymi štvorcami. Jedna matka je Ázijska, druhá černoška. Že som nechutný cynik? Nie, len na svete je toľko opustených detí, ktoré potrebujú lásku. Niektoré americké matky to neza-

Spomienky syna exulantského spisovateľa Š. Gráfa Odišiel, keď mu zastrelili priateľa

Dušan D. KERNÝ - Foto: archív V. GRÁFA

V deväťdesiatych rokoch bolo pre Bratislavčanov dosť bežné kupovať si na vidieku polovicu prasaťa na „domáce“ zabíjačky. Dostal som tip na družstvo v dedine na Záhorí, neďaleko rodiska Martina Benku, presnejšie v obci, kde sa narodil iný známy slovenský maliar – Dominik Skutecký. Že vraj je tam výhodná cena. Tak som tam zatelefonoval. Povedali mi: samozrejme, prídte si pre mäso na Gráfovú ulicu do Gajár. A na aké meno máme urobiť rezerváciu? Na meno Gráf, v Gajaroch sa narodil môj otec, povedal som za smiechu na oboch stranách linky...

Štefan Gráf (uprostred) pri prejave pred budovou Matice slovenskej v Martine.

Tak sa Vladimír Gráf, syn exulantského spisovateľa a matičiara, vlastne dozvedel, že v rodisku spisovateľa Štefana Gráfa v Gajaroch pomenovali po ňom ulicu. Spisovateľ umrel v roku 1989 a jeho syn, ktorý už prekročil sedemdesiatku, bol očividne rád, že sa noviny o spisovateľa a jeho rodinu zaujímajú. Je v ňom kus osudu príslušníka slovenskej inteligencie, rodiacej sa medzivojnovovej strednej triedy, ale najmä kus života a dramatického osudu matičiara tých rokov.

■ SÚSTREDENÝ NA ZÁHORIE

„Záujem ma teší, aj keď podrobnosťami, žiaľ, nemôžem poslužiť. Otec si nepísal denník a pokiaľ viem, ani to nemal v pláne. Ale prakticky

vo väčšine jeho diel ide o Gajary a Záhorie,“ rozpriada niť spomienok V. Gráf. „Snažil sa zachytiť tamojší život a všetky zmeny, ktoré pre tento región priniesli jednotlivé historické udalosti. Otec nám zanechal ručne písaný rodokmeň, v ktorom uvádza, že starý otec Štefan bol hrebenár a stará mať Antónia, rodená Slobodová, bola mlynárova dcéra z Trnavy. Otcovi rodičia sa narodili na Myjave – otec Anton v roku 1870 (zomrel v roku 1957 v Banskej Bystrici), ale otcova matka Rozália, rodená Strelecká, sa narodila v roku 1879 v Gajaroch. Rodičia otcovej matky totiž pochádzali z Gajár. Martin Strelecký bol kožušník a stavebný robotník, narodil sa v roku 1850. Matka Magdaléna, rodená Skalová, bola o desať rokov

mladšia – narodila sa v roku 1860. Toto viem z rodokmeňa, ktorý vlastnoručne napísal otec a starostlivo si ho opatrujeme.

■ Z VOJNOVÝCH FRONTOV

Ako vidno z „rodokmeňa“, otcov otec, teda môj starý otec, sa priženil do Gajár. Bojoval v prvej svetovej vojne ako poľný žandár v Bosne a Hercegovine. Po vojne bol žandárom a potom mal malý obchod so zmiešaným tovarom, ktorý vydržal až do zmeny na Jednotu. Niekedy v päťdesiatych rokoch sa odsťahovali do Banskej Bystrice, kde žili obe otcove sestry Ružena a Johanna. Otec mal ešte brata Antona, ktorý žil v Bratislave.“

Vladimír Gráf takto skladá útržky z otcovho detstva: „Do ľudovej školy chodil v Gajaroch. Viackrát spomínal, že ich bili, ak cez prestávku medzi sebou hovorili po slovensky. Maďarčinu museli do nich poriadne vtĺkať, lebo do konca života násobilku používal iba po maďarsky – tak mu utkvelo jej memorovanie v pamäti. Spomínal tiež na dedinské zábavy, ktoré sa väčšinou končili bitkami a mnohokrát sa veruže ťahali nože...“

Štefan Gráf síce nepísal denník, ale jeho mladosť je čiastočne literárne zobrazená v knihe Nábrevie Františka Jozefa. Učil sa aj v obchode v Malackách. Či tam chodil na gymnázium, nevedno. V Trenčíne bol na prezenčnej vojenskej službe a tam chodil na obchodnú akadémiu. Po jej absolvovaní si našiel miesto na Daňovom úrade v Bratislave a tu sa začali aj jeho prvé literárne pokusy – najprv poézia, potom už iba próza. Publikoval v literárnych časopisoch Elán, Slovenské smery, Slovenské pohľady a Živena, aj v dennej tlači.

■ DOBRÉ A ZLÉ ROKY

„V roku 1938 dostal krajiniskú literárnu cenu a aj ponuku pracovať v Matici slovenskej. Martin a Matica slovenská boli vtedy kultúrne centrá; pôsobil tam celý rad osobností, na tieto roky otec spomínal ako na najlepšie v celom jeho živote. Vychádzali mu knihy, narodili sa mu dve deti a aj materiálne

bola rodina dobre zaopatrená. Ako pripomínal, odchod do emigrácie bol motivovaný najmä strachom z frontu a z udalostí, ktoré sa vtedy, v roku 1944/1945 odohrávali v Martine. Jeho priateľa, mladého výtvarníka Janka Nováka, ktorý robil knižnú obálku na jeho román Jur Janošiak, zastrelili v Sklabini pri Martine. Správcu Matice slovenskej Jozefa Cigera Hronského na pár dní uväznili v dajakej pivnici...

Samotné vedenie MS napokon rozhodlo, že sa Matica presunie do Bratislavy, ale potom to išlo ďalej. Otec žiadne pamäti nenapísal, napísal však Putovanie našej rodiny po západnej Európe. Z týchto zápiskov vyplýva, že z Bratislavy sme odišli posledný februárový deň v roku 1945 cez Viedeň do Horného Rakúska a potom do Bavorska, kde dva mesiace pracoval ako pomocník pri murároch, ja som mal vtedy tri roky,“ spomína syn Vladimír.

Potom sa rodina dostala do zberného tábora UNRRA. A v nákladnom vlaku ich prepravili do Talianska do Verony, Bolone, Modeny a koncom novembra 1946 sa Š. Gráf prihlásil na československom veľvyslanectve na repatriáciu, návrat na Slovensko – a tak ich prepravili v nákladnom vozni do Rima do zberného tábora, ktorý bol vo filmových ateliéroch Cinecittá, kde v tom čase boli príslušníci dvadsiatich troch národov. Cez Benátky, Florenciu, kde pribrali repatriantov z Indie, cez Janov, kde pribrali repatriantov z Brazílie, vlak trasou okolo Milána, Gardského jazera, priesmyku Brenner cez Rakúsko prešiel do Čiech v oblasti Domažlic a potom do Prahy, kde bola rodina dva dni a odtiaľ cestovala do Bratislavy, kam prišla 14. mája 1947 – ako presne zapísal Š. Gráf – „o pol tretej popoludní“.

Zo stručného zápisu, ktorý spisovateľ zanechal o tomto „putovaní“,

si môžeme predstaviť, aká atmosféra vtedy panovala v Matici a v Martine. Povstalecká tlač počas SNP na jeseň 1944 totiž uverejnila zoznam s menami tridsiatich šiestich osôb, pre ktoré sa po skončení vojny bude požadovať najvyšší trest – trest smrti alebo doživotného väzenia. Najväčšiu časť zoznamu tvorili práve mená známych matičných pracovníkov.

„Celú pozostalosť, teda literárnu a osobnú, sme dali do matičného Literárneho archívu,“ povedal pre náš týždenník syn Vladimír Gráf.

■ LITERÁRNA POZOSTALOSŤ

Od roku 1948 do roku 1968, keď odišiel do dôchodku, pracoval Štefan Gráf ako vedúci nakladateľstva Spolku sv. Vojtecha v Trnave. V literárnej pozostalosti po ňom zostali prvé básne a krátke prózy, ktoré uverejňoval od polovice 30. rokov v literárnych časopisoch (Slovenské smery, Slovenské pohľady, Elán). Z nich zostavil dve zbierky: V horúcom príboji (1937) a Žeravý bod (1940). Je autorom románov Zmätok (1938), jeho voľného pokračovania Ocelové vlny (1941), Zápas (1939), Cesta za snom (1942), dvojdielného románu Jur Janošiak (1944). Po dlhšej tvorivej odmlke, zavinenej aj totalitnými pomermi, vydal výber zo staršej i z novej novelistickej tvorby V horúcom príboji (1968) a napokon poviedkový triptych Nábrevie Františka Jozefa (1975). Kritika ho zaradila medzi autorov lyrizovanej prózy.

Okrem toho bol autorom knihy pre deti Ubožiak čarodejník (1947), rozhlasových hier Doma (1937), Vzbura umelcov (1939) a venoval sa aj prekladateľskej činnosti z češtiny (A. Jirásek, J. Š. Baar, T. Nováková), nemčiny (T. Storm, W. Raabe), ale aj z taliančiny, maďarčiny a francúzštiny.

Povojnový matičný exulant Štefan Gráf

Ladislav Jasenák bol kronikár a múzejník po vzore A. Kmeťa Matičiar s bystrým umom a čistou dušou

Eva SVOBODOVÁ

V týchto dňoch, keď jeseň, tá pani bohatá, ktorá farbí listy dozlata, pomaly odovzdáva žezlo zime, máme vďačnú povinnosť aspoň na chvíľku sa zastaviť a zaspomínať si na nedožitý jubileum RNDr. Ladislava Jasenáka, človeka s bystrým umom, otvorenou dušou a dobrým srdcom – dlhoročného obetavého činníka Matice slovenskej.

Že so svojim rodiskom bol bytostne spätý. Aj on si veľmi dobre uvedomoval význam dejín, osobitne regionálnych. O tom svedčí skutočnosť, že kroniku rodnej obce Bzenica viedol od svojich pätnástich rokov, t. j. od roku 1963.

■ UPROSTRED MINCÍ

V dospelom veku žil so svojou manželkou a jediným synom Dušanom v Kremnici, tam bol kronikárom od roku 1991. To sme však preskočili takmer tri desaťročia, musíme sa vrátiť do jeho študentských rokov a spomenúť, že po maturite na SVŠ v Žarnovici pokračoval v štúdiu na

Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. V roku 1972 po vysokej škole nastúpil do prírodovedeckého oddelenia Tekovského múzea. O pár rokov neskôr ho život zaviazal do už spomínanej Kremnice. Tam sa zaradil medzi pracovníkov Múzea mincí a medailí, v rokoch 1977 až 1991 v múzeu pracoval vo funkcii riaditeľa. Hoci pôvodne vyštudoval biológiu, neskôr si doplnil vzdelanie postgraduálnym štúdiom muzeológie, ktoré skončil v roku 1981 na Filozofickej fakulte Jána Evangelistu Purkyně v Brne.

■ MARTINSKÉ PRÍNOSY

Vzhľadom na spoločenské zmeny, ktoré priniesol so sebou

november 1989, sa Dr. Jasenák rozhodol tiež pre zmenu, ktorá ho priviedla z Kremnice do Martina. Najprv prišiel pracovať do SNM-Múzea A. Kmeťa, ktoré je známe aj pod názvom Turčianske múzeum. Mnohí z nás pracovníkov Matice sme osobne spoznali Dr. Jasenáka až po jeho príchode do Matice slovenskej. Nastúpil ku PhDr. Cyrilovi Žuffovi do Členského ústredia MS. Veľmi rýchlo „zapadol“ medzi matičiarov, stal sa aktívnym členom Historického odboru MS, tiež Hudobného odboru MS. Pravdepodobne najbližšie jeho naturelu (miloval slovenský folklór a najmä slovenské ľudové piesne) bolo jeho členstvo v Národopisnom odbore MS, kde bol aj tajomníkom a neskôr podpredsedom. V týchto rokoch mal tiež nemalé zásluhy na oživení Muzeálnej slovenskej spoločnosti. Mnohí kolegovia oceňovali skutočnosť, s akým nasadením pracoval aj vo Vednom ústredí Matice slovenskej.

■ NA VEDÚCICH POSTOCH

V januári 1999 prevzal funkciu riaditeľa Archívu lite-

ratúry a umenia PNK MS, popritom organizoval školenia kronikárov z celej republiky. V roku 2000 bol tiež pri zrode celoslovenskej kronikárskej súťaže. Práve na vyhodnotení súťaže Slovenská kronika 2000 sa v druhej polovici júna naposledy stretol so svojimi priateľmi takmer z celej republiky. O pár týždňov neskôr (21. júla 2000), keď sme zašli do martinskej nemocnice, aby sme mu priniesli dennú tlač a najmä novo vydané číslo Slovenských národných novín, zistili sme spolu s privolaným zdravotným personálom už iba to, že svoj boj so zákerou chorobou prehrál. Tak isto ako jeho milovaný Andrej Kmeť svoju životnú púť ukončil v Martine.

RNDr. Ladislav Jasenák, známy ako človek s dobrým srdcom, náš výborný kolega a zanietený matičiar, nebyť zákerného ochorenia istotne by oslavoval po tieto dni svoju šesťdesiatpäťku nielen so svojim synom, ale aj s nami archivármi, s mnohými matičiarmi, ako i s ďalšími priateľmi.

Program: Matica uprostred národa

Ak má byť Matica slovenská aj naďalej ochrankyňou a duchovnou oporou Slovákov a Slovenska, musí stáť uprostred národa, a nie na jeho „elitárskom okraji“. Musí vychádzať z toho, že srdce národa je choré, a ráznejšie sa ujať roly zjednocovateľky, ktorá v chaosu sveta ponúka národu tradičný hodnotový systém, opierajúci sa o vlastenectvo a kresťanstvo, ktorá šíri „vlastenectvo na každý deň“ a prináša to, čo iní neprinášajú.

(1) Primeraná úprava matičných legislatívnych noriem, a to na základe celomatičnej diskusie, ktorá vyvrcholí matičným snemom na budúci rok. Upravíme stanovy tak, ako si to žiada matičná realita: posilnenie skutočnej matičnej demokracie budovanej zdola, teda z matičného hnutia a matičnej vedy, aby umožnila Matici efektívnejšie a racionálnejšie plniť svoje spoločenské poslanie. Malo by ísť najmä o zoštíhlenie matičného výboru a o jeho väčšie previazanie s regiónmi, volebný poriadok by nemal umožňovať „dedičné“ pokračovanie členstva vo výbore;

(2) Na sneme by sa konkretizoval matičný program do roku 2017 s výhľadom do roku 2021. Matica sa bude chcieť postarať o zachovanie a rozvoj slovenskej národnej kultúry;

(3) Nadväzane na konkretizáciu matičného programu do roku 2017 s výhľadom do roku 2021 pripravíme stratégiu hospodárenia Matice slovenskej, v rámci nej prijímame strategické zábery v podnikateľských aktivitách Neografie, a. s., zo strednodobého a z dlhodobého pohľadu, a to aj vzhľadom na záťaž v podobe srbských dcérskych spoločností;

(4) Navrhujeme legislatívne upraviť delimitáciu nehnuteľného

ho majetku (prvá budova Matice slovenskej v Martine) a správu tých častí zbierok, ktoré sú vlastníctvom MS a ktoré ako delimitačné ostali nedoriešené po roku 2000 v SNK. Ide osobitne o časť archívnych fondov (pozostalosti venované výlučne Matici slovenskej), obrazový fond Krajanského múzea, ktorý sa nachádza v Literárnom múzeu SNK, i časti knižničných zbierok. Na takomto základe možno urovnať vzťahy oboch národných inštitúcií;

(5) Základnou úlohou Matice medzi mladými bude pestovanie vlastenectva „na každý deň“, v záujme čoho podporíme rast členskej základne Matice aj hľadaním zdrojov na posilnenie aktivít miestnych odborov MS a odborov Mladej Matice. Mladým dodáme vlasteneckého ducha a chuť žiť doma. Regionálna a miestna kultúra si zaslúži viac peňazí;

(6) V záujme udržiavania a podpory duchovných a kultúrnych tradícií slovenského národa tak, aby ich neprekryla cudzia, v podstate komerčná „bulvárna kultúra“ podporovať regionálnu a miestnu kultúru; mládeži namiesto plytkej „pohodovej“ kultúry ponúkať kultúrne hodnoty, na ktorých vyrástol tento národ. Budeme chrániť slovenský vidiek;

(7) Zásadne sa zvýši prínos matičnej vedy pre matičnú základňu, ale aj pre spoločnosť ako celok. Premyslíme systém efektívnejšieho fungovania Vedného ústredia Matice slovenskej, matičnú vedu budeme orientovať na problematiku slovenskej štátnosti, osobitne jej martinského štádia, dejiny Matice, zahraničných Slovákov, pôvodnú i mladú literatúru, pestovanie spisovného jazyka, tvorbu učebníc a učebných pomôcok v úzkej spolupráci s ministerstvom školstva a vedy. Urobíme poriadok v kalendári. Pristúpime ku koncepčnému budovaniu Bibliotéky Matice slovenskej. Dovezieme slovenské dokumenty zo sveta;

(8) Budeme organizovať pravidelné matičné diskusie na základné témy týkajúce sa života národa a štátu s cieľom formulovať a presadzovať národnoštátne záujmy a diskutovať o nich pri okrúhlych stoloch porozumenia; nebať sa postaviť pred politikov i kňazov a hovoriť im aj nepríjemné pravdy; organizovať okrúhle stoly s cieľom zjednocovať národné sily; organizovať vedecko-odborné konferencie vo Filakove o aktuálnych otázkach života Slovákov na jazykovo zmiešanom území. Udržíme slovenčinu na zmiešaných územiach;

(9) Ochránime osobnosti, ktoré sa zaslúžili o štát a sú neoprávnené zabúdať či dokonca spochybňovať tými, ktorí chcú takto prekryť svoju minulosť;

(10) Kvantitatívne i kvalitatívne rozšíriť spoluprácu so školami všetkých stupňov; iniciovať zakladanie matičných klubov v školách. Podporíme pestovanie spisovného jazyka a kontrolu dodržiavania jazykových noriem v médiách, podporíme vysielanie slovenskej hudby a slovenských filmov.

(11) Označíme naše územie pamätníkmi. Rozvineme a podporíme program budovania pamätníkov na celom Slovensku; v hlavnom meste usilovať sa o postavenie sôch Rastislavovi, Pribinovi, Cyrilovi, Metodovi a Gorazdovi, ako aj pamätníka bernolákovcov na Hrade;

(12) Pomôžeme Slovákom v zahraničí. Navrhujeme príslušným štátnym orgánom, aby sa počas slovenského predsedníctva EÚ (2016) rokovalo o princípe podpory vzdelávania a kultúry v rodnom jazyku pre občanov členských štátov na celom území Európskej únie zo strany toho štátu, na území ktorého občania pracujú a platia dane;

(13) Národu prinavrátíme poctivé informácie. Budeme pokračovať v premene Slovenských národných novín na mienkotvorný matičný týždenník. Naďalej sa budeme usilovať o uzavretie rámcovej dohody o spolupráci medzi Maticou a RTVS.

(14) Matica bude brániť kultúru života.

Sídlo Matice slovenskej v Martine 19. novembra 2013 pracovne navštívil japonský slovakista Takumi Ide. Ide o výskumného pracovníka Veľvyslanectva Japonska v SR, ktorý je zároveň aj externým doktorandom na Katedre slovenských dejín Filozofickej fakulty UK v Bratislave. Od vysokoškolských štúdií sa systematicky venuje moderným slovenským dejinám a už ako absolvent prestížnej Tokijskej univerzity (Tókjó daigaku alebo Tódai) obhájil magisterskú prácu o prvej etape existencie MS v roku 1863 – 1875.

Japonský slovakista v Matici

V tejto výskumnej činnosti pokračuje aj naďalej v pripravovanej dizertačnej doktorandskej práci, pričom sa popri minulosti usiluje rozšíriť svoj výskumný záber aj na súčasnosť MS a zhodnotiť jej postavenie i v dnešnej spoločnosti na Slovensku. Japonského slovakistu prijal a základné informácie mu sprostredkoval predseda MS M. Tkáč, ďalšie poznatky o histórii i prítomnosti matičnej vedy, osvety, vydavateľskej činnosti i členského hnutia mu priblížil poverený vedecký tajomník MS P. Parenička. Takumi Ide potom absolvoval odbornú prednášku v Archíve MS, kde sa zoznámil s jej základnými historickými archívami a dokumentmi, zároveň si so záujmom prezrel aktuálny proces digitalizácie matičných zbierok. Po odbornej prehliadke mestských pamätihodností Martina, zviazaných so slovenskou i matičnou históriou, zakončil svoju exkurziu po matičných pracoviskách v Hronského dome, kde sa zoznámil s odbornými a prezentačnými aktivitami Krajanského múzea MS. Japonský slovakista nielenže preukázal mimoriadne široké vedomosti zo slovenských i z matičných dejín, ale prekvapil i veľmi dobrou znalosťou spisovnej slovenčiny. Na záver treba poznamenať, že predsedu aj vedenie MS teší záujem japonského slovakistu o vedecké skúmanie a objektívne šírenie poznatkov o matičných dejinách i prítomnosti doma na Slovensku, ale predovšetkým vo vzdialenom zahraničí, vrátane Japonska, kde podľa slov T. Ideho absentuje podobná národná kultúrna inštitúcia.

Foto: V pracovni predsedu MS v Martine: (sprava) M. Tkáč, T. Ide, Z. Pavelcová, P. Parenička

**Erika POLONCOVÁ
Foto: Monika BABALOVÁ**

Matica spojila regionálne sily pri organizovaní úspešného podujatia Deň Ľudovíta Štúra v Levoči

Ludmila HREHORČÁKOVÁ - Foto: archív

Už po ôsmy raz sa 24. októbra konala spomienková slávnosť na vodcu nášho národného obrodzenia Ľudovíta Štúra, ktorého výročie narodenia si pripomíname 29. októbra (1815). Práve na tento deň pripadlo 216. výročie narodenia zakladateľa Matice slovenskej biskupa Štefana Moyses. Týmto statočným národovcom patrila tohtoročná slávnosť najprv pri pomníku nášho veľikána, potom na Kohlwalde, kde vystúpila levočská mládež pod vedením pani Margity Antašovej a učiteľov, kultúrnych pracovníkov Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu, ako aj matičiarov.

Námestie bolo plné detí a mládeže, prihovárali sa im vzácní hostia – predseda Matice slovenskej Marián Tkáč, spisovateľ, publicista a člen výboru MS Drahoslav Machala, riaditeľ Domu Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi Rastislav Zacher, predseda Krajskej rady MS Ladislav Matisko a predseda krajskej organizácie Slovenskej národnej strany Cyril Leško. Zhromaždenie privítal primátor mesta Miroslav Vilkovský. Organizátorom podujatia je už tradične hostiteľská Matica slovenská v Levoči, tentoraz s novou predsedníčkou Annou Petrekovou, a k nej sa pridali aj popradská a spišskonovoveská Matica. Pri pomníku viali štátna a matičné vlajky, zneli hymnické piesne speváckeho súboru pedagogickej školy Juventus pod vedením Igora Gregu. Po štátnej hymne zazneli slová podakovania Ľudovítovi Štúrovi, veď to bol on, ktorý „zobudil zo sna národ svoj, ku cti priviedol jazyk rodný a šiel za rodu spásu v boj“. V prihovoroch hostí zaznel apel na mládež, aby nezabúdala na hodnoty, akými sú vlasť, korene národného bytia a historická pamäť s neodmysliteľ-

Stretnutie matičiarov v Levoči.

nými osobnosťami, ktoré si prišli uctiť. Súčasťou spomienky bolo kladenie kytíc k pomníku a ocenenie tých, ktorí sú dlhoročnými udržiavateľmi národnej pamäti, najmä bývalá pani učiteľka Margita Antašová, ktorá má vychádzky na Kohlwald nielen v nohách, ale najmä v srdci a hlboko v pamäti. Nespočetnekrát prešla štúrovskými chodníkmi, spolu so svojimi žiakmi objala stáročné lipy na pamätnom mieste a

prednášala im tieto verše: „Hor sa, Slovák, čuj otčinu, tu pravý čas maj sa k činu! Či v tých putách pomriieť chcete, či si voľnosť vyberiete? Pánu Bohu prisahám, že sa priať viac nedám!“ (Leitmotív expozície v štúrovskom zrube na Kohlwalde) Práve táto drobná, útla, obetavá žena, pevná vo svojom konaní si pri príležitosti svojho životného jubilea – osemdesiatich piatich rokov – a vydania pamätnice Kohlwald a

štúrovci zaslúžila obdiv a uznanie zhromaždených, ako aj najvyššie ocenenie – Zlatú plaketu Matice slovenskej, ktorú jej odovzdal predseda MS. Spolu so Štúrom vo svojom prihovore nabádala mládež: „Veľa tvoriť, málo troviť a učiť sa, bratia!“ Striebornú plaketu MS si zaslúžil aj Igor Grega ako vedúci speváckeho zboru Juventus, s ktorým navštívil slovenské vlastenecké piesne znejúce pri pomníku: Slovenčina moja, Kto za pravdu horí a, samozrejme, všetky štyri slohy štátnej hymny. V povznesenej nálade za zvukov heroickej piesne Na Kráľovej holi sa uberala levočská mládež na Kohlwald. Vychádzka na tretikrát nakoniec vyšla zrakovo postihnutej mládeži z učňovskej školy pre nevidiacich, ktorí sa na ňu veľmi tešili. Primátor potom sprevádzal hostí do levočského gymnázia, ktoré čoskoro osláví svoju storočnicu a nesie meno Jána Francisciho-Rimavského, ďalšieho z plejady statočných. Levočské stretnutie osobností mesta, Matice slovenskej a národniarov bolo príležitosťou dohovoriť sa na upevnení najlepších národných tradícií pred nadchádzajúcim 170. výročím exodu štúrovcov a ich manifestátnym prichodom do Levoče v marci 1844 a pred očakávaným 200. výročím narodenia Ľudovíta Štúra v roku 2015. Tieto skutočnosti sú príležitosťou označiť Kohlwald za pamätné miesto slovenskej histórie. Potom hostia navštívili múzeum v budove radnice a program vydarenej spomienky vďaka súčinnosti mesta Levoča, troch spomenutých Matic a predstaviteľov Slovenskej národnej strany, osobitne Miroslava Brincka, splnil aj tie najodvážnejšie očakávania.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Naozaj obrábajme pôdu!

Aj voľby do VÚC potvrdili, že Slovensko (ale aj Európa) má veľa problémov. Vážnym, ba najvážnejším je osud vidieka spojený s osudom pôdy. Nezapchávajme si uši – tým, že prestávame obrábať pôdu, pilíme konár pod našimi dedinami, pod našimi tradíciami, ale aj pod osudom neprispôsobivých medzi nami. Teda aj pod nami.

Už teraz sme krajinou s neobrábanými poľami. Prejdite Slovensko: na poliach rastie nanajvyš tráva, ktorú nik nespása, a my kupujeme cudzie nekvalitné potraviny vo veľkých „retazcoch“. Naše dediny sa vyprázdňujú, mladí odchádzajú do veľkého sveta (kde zavše končia ako nezamestnaní i bezdomovci) a na našom vidieku hrozivo narastá počet neprispôsobivých. Ktorí – hovorme jasne – okrem množenia sa (ktoré výdatne podporujeme) nemajú inú prácu, ba ani šancu získať ju. Prenehávame im vidiek a čoskoro, keď sa minú peniaze na podpory, zrejme pokročíme vo výstavbe múrov a hradieb na spôsob stredoveku. Aby sme sa ubránili. Katastrofický scenár? A nekrácame vari takou cestou?

Problém je to vážny, aj keď sa zatiaľ ešte priamo „nedotýka“ Bratislavy či Bruselu. My v Matici však dobre vieme, čo pre Slovensko znamená vidiek, naša národná i matičná základňa! Stade pochádza náš národný charakter, ktorý nám diktovala pôda: trepezlivosť, ohľaduplnosť, dobro. My ho nesmieme stratiť!

Obrábanie pôdy je liekom pre vidiek, pre zachovávanie tradícií. Ale aj pre neprispôsobivých, lebo kde inde dostanú šancu starať sa o seba vlastnými rukami a hlavami? Máme vôbec iné riešenia? Postačí nám ono známe značkovanie – ukázať prstom a povedať: Hľa, extrémista, či iný „ista“ – a hlavu šup do piesku? Hovorme o tom, otvárajme oči! Ak nezmyselne opustíme pôdu, ak definitívne zvíťazí bradatá Marxova téza o vyrovnaní života vidieka s mestom, všetko bude inak. Zle a ešte horšie. A to po každých ďalších voľbách. A nielen do VÚC.

Storočnica výrazného predstaviteľa katolíckej moderny O Gorazdovi Zvonickom v Michalovciach

Kamila CHILOVÁ - Foto: archiv redakcie

Za vyvrcholenie osláv storočnice narodenia Gorazda Zvonického možno považovať seminár s názvom Gorazd Zvonický – Život a dielo významnej osobnosti slovenských dejín a katolíckej moderny. Uskutočnil sa 6. novembra v spoločenskej sále ZUŠ v Michalovciach a bol určený učiteľom základných a stredných škôl. Vyše sedemdesiat ich prišlo z okresov Michalovce, Trebišov a Sobrance.

Organizátori seminára (Dom Matice slovenskej, Zemplínska knižnica G. Zvonického a Základná umelecká škola v Michalovciach) ho pripravovali s cieľom predstaviť učiteľom tohto významného rodáka z Močarian, dnes mestskej časti Michaloviec, kde ho najmä starší pamätníci poznajú ešte pod vlastným menom Andrej Šándor.

■ ROZSIEVAČ PERÁL

Prednášajúcim bol Mgr. Peter Cabada, tajomník Matice slovenskej, erudovaný literárny historik zameriavajúci sa na exilových autorov a spisovateľ. Tento priblížil dielo G. Zvonického v historických súvislostiach. Poukázal aj na to, že nebol len básnikom, ale aj prekladateľom i esejistom a predstavil účastníkom seminára i jeho prekladateľské práce. Podčiarkol aj jeho podiel na založení Zahraničnej Matice slovenskej v Argentíne v roku 1959 a jeho neprehraditeľnú činnosť v dôležitých krajanských spolkoch na americkom kontinente. Osobitný dôraz položil na pôsobenie G. Zvonického ako kňaza v Argentíne i na jeho činnosť ako učiteľa Slovenského gymnázia A. Bernoláka v Ríme. V druhej časti stretnutia vystúpil PhDr. Ernest Sirochman, ktorý hovoril o zámeroch spolku M. R. Štefánika v Michalovciach, ale aj o tom, ako on sám vníma osobnosť G. Zvonického. Hovorené slovo veľmi vhodne doplnilo premietnutie filmu scenáristu Petra Cabada s názvom Rozsievateľ perál a tiež Duchovné slovo – posledný rozhovor košického štúdia vtedajšej Slovenskej televízie s Gorazdom Zvonickým pri príležitosti vzniku Slo-

venskej republiky. Zvonický sa v ňom prihovárať rodákovi i celému slovenskému národu, vyznal sa zo svojich citov a vzťahu k Slovensku. Seminár moderovala Mgr. Slávka Timková, učiteľka Gymnázia P. Horova v Michalovciach, ktorá v úvode zarecitovala báseň G. Zvonického a celé svoje sprievodné slovo popretkávala úryvkami z ďalších jeho básní, čo program veľmi obohatilo.

Účastníci seminára mali v jeho závere možnosť navštíviť Pamätnú izbu Gorazda Zvonického na Močarianskej ulici v Michalovciach, ktorá ešte priam dýcha novotou, veď bola otvorená len 6. júla tohto roku. Učiteľia, ktorí na seminár prišli, ho hodnotili veľmi pozitívne, osobitne vysokú odbornú úroveň prednášajúceho tajomníka MS. Vyslovili požiadavku, aby sa seminár takéhoto zamerania pre učiteľov konal častejšie. Je totiž ešte vždy veľa „bielych“ miest v našich dejinách aj v literatúre. Podobne aj zdrojov, z ktorých by pri ich zapínaní mohli učitelia čerpať.

■ BÁSNIKOVE NÁVRATY

Medzi hosťami výborne pripraveného seminára boli aj predstavitelia spoločenského i kultúrneho života, napríklad zástupca primátora Michaloviec MUDr. Benjamín Bančej, prednostka Okresného úradu v Michalovciach PhDr. Jana Cibereová, vedúca odboru školstva a kultúry Mestského úradu v Sečovciach a členka výboru MS Mgr. Ingrid Lukáčová, riaditeľ Zemplínskeho múzea v Michalovciach Mgr. Maroš Demko, blízki príbuzní G. Zvonického a členovia Občianskeho združenia Močara-

ny. Pozornosť semináru venovala i mestská televízia Mistrál. Podpory sa mu dostalo aj od Neografie, a. s., a Matice slovenskej v Martine. Dodajme ešte, že na Gorazda Zvonického si jeho rodáci, ale nielen oni, spomínali po celý tento rok – v júli sa boli pokloniť jeho pamiatke na Národnom cintoríne v Martine pri jeho hrobe, v tom istom mesiaci otvorili jeho pamätnú izbu, ktorú odvtedy navštívil veľký počet záujemcov, ba v auguste aj Jozef kardinál Tomko pri svojej návšteve v rodnom kraji. A v Srbsku v Selenči, kde žije silná slovenská enkláva so živým prepojením aj na súčasné Slovensko, spomínali na básnika Gorazda Zvonického už v septembri prípravou a zrealizovaním krásneho podujatia jeho piati žiaci z talianskeho Ríma. Verme, že aj vďaka učiteľom, ktorí prišli na seminár v Michalovciach, sa osobnosť tohto nášho veľikána bude postupne dostávať do povedomia čoraz širšej verejnosti a najmä mladých ľudí na celom Slovensku. Ako radostnú bodku za týmito riadkami môžeme pripomenúť dva fakty. Ako významnému básnikovi, prekladateľovi, pedagógovi, katolíckemu kňazovi, saleziánovi a misionárovi, bola Gorazdovi Zvonickému 14. februára tohto roku v Primaciálnom paláci v Bratislave slávnostne udelená cena Fra Angelico (in memoriam) za celoživotné dielo a prínos kresťanských hodnôt do umenia. V lete zas Slovenská pošta slávnostne dala do užívania poštovú známku s podobizňou G. Zvonického, ktorej autorom výtvarného návrhu je akademický maliar Peter Uchnár.

Vplyv a autoritu tvorivých osobností účinne zapájať do služieb národnej ustanovizne Umelecký odbor Matice slovenskej opäť obnovili

Z pohľadu histórie v nedlhom časovom oblúku necelého štvrtstoročia sa Umelecký odbor Matice slovenskej obnovuje po druhý raz, keď rady jeho skvelých kriesiteľov a výborníkov zo začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia preriedili choroby, vek i úmrtia. Preto sa v závere tohoročného 47. kalendárneho týždňa zišli v Jozefínskej knižnici bratislavského ústredia MS a Domu Matice slovenskej vyše dve desiatky predstaviteľov a tvorcov slovenskej kultúry zo všetkých jej oblastí na valnom ustanovujúcom zhromaždení, aby opätovne oživovali jeden z nosných pilierov činnosti národnej ustanovizne.

Emil SEMANCO

Prípravný komitét pod vedením člena výboru MS Drahošlava Machalu, ktorý rokovanie aj moderoval, zvolal obnovujúce zhromaždenie s ambíciou nadviazať na prácu a dosiahnuté výsledky svojich bezprostredných predchodcov a priblížiť jeho činnosť k vynikajúcej hodnotovej reputácii z čias pôsobenia Jozefa Cincíka (1909 – 1992) na jeho čele v tridsiatych rokoch, keď ho do tejto funkcie vymenoval vtedajší tajomník a neskorší správca MS Jozef Ciger-Hronský.

■ SVETLÉ VZORY

„Tento talentovaný výtvarník, umenovedec, historik, teoretik i realizátor knižnej kultúry, polygrafický odborník, divadelný scenograf i teatrolog,“ ako J. Cincík charakterizuje

je vedecký tajomník MS doc. Pavol Parenička, pevne vtlačil novosformovanému referátu Umeleckého odboru MS tie charakteristiky, ktoré zarezovali už pri jeho začiatočnom nástupe a plnom sústredení sa na prípravu dvoch významných matičných jubileí – 70. výročia založenia Matice slovenskej a 80. narodenín jej správcu Jozefa Škultétyho. Bola to Cincíkova príznačná organizačná pohotovosť, sústredenosť na dobové potreby, rýchlosť a dôslednosť. Pod strechu historického UO MS postupne pribudli sekcie – národopisno-pamiatková, literárna, výtvarná a hudobná. Ako podčiarkol D. Machala, dynamika a dôslednosť by mali byť vlastné aj terajšiemu umeleckému odboru, obnovu ktorého svojou prítomnosťou podporili aj podpredseda MS Jozef

Šimonovič a riaditeľka Domu MS v Bratislave Dr. Daniela Suchá, ktorá mu pohostinne ponúkla priestory na jeho činnosť.

■ PROGRAMOVÉ CIELE

V podnetnej diskusii vystúpili všetci prítomní. Zaujali najmä príspevky Jaroslava Rezníka o majetkovo-právnych problémoch v spisovateľskej obci, Ondreja Zimku k výtvarnej prezentácii odboru, Štefana Zimu o projekte národného

amfiteátra na Devíne, Jána Smolca o potrebe ochrany vlastencov a tvorivých osobností pred nepodloženými atakami neprajných médií, Emila Semanca o zabudnutej iniciatíve vzniku galérie slovenského výtvarného umenia v Békešskej Čabe a ďalších diskutujúcich, ktoré sa premietli do programu činnosti UO MS na I. polrok 2014 a uznesenia VZ s podnetmi a úlohami pre novozvolený sedemčlenný výbor, ktorého predsedom sa stal spisovateľ D. Machala.

Umelecký odbor MS chce už v januári budúceho roku uviesť výstavu z darovaných umeleckých diel na Národný poklad, oživiť spoločenský záujem o Národný cintorín v Martine, pripraviť Rok kráľa Svätopluka, v ďalšom období uctiť si pamiatku Bela Kopolku a pripraviť putovanie Túlavého autobusu s umelcami po južných regiónoch Slovenska.

PRIPOMÍNAME SI

30. novembra

– v roku 1938, po emigrácii Dr. Edvarda Beneša, parlament zvolil za prezidenta Česko-Slovenska nezávislého právnicka JUDr. Emila Háchu, prezidenta Najvyššieho správneho súdu

– na prvej konferencii šéfov spojeneckých veľmocí v Teheráne (ZSSR Stalin, USA Roosevelt a Veľkej Británie Churchill), v roku 1943 dohodli inváziu západných armád proti Hitlerovmu Nemecku na území Európy v júni 1944 pod krycím menom Operácia Overlord

1. decembra

– prezident ČSR E. Hácha vymenoval novú vládu, predsedom sa stal Rudolf Beran, podpredsedom zástupca Slovenska Karol Sidor

– pred sto rokmi sa narodil náš najplodnejší prekladateľ z latinskej a starogréckej literatúry, jazykovedca a historik antiky Miloslav Okál (1913 – 1997)

2. decembra

– pred 195 rokmi sa narodil zakladajúci člen Matice slovenskej, bojovník dobrovoľníckych zborov v rokoch revolúcie 1848 – 1849, podporovateľ prvých slovenských gymnázií Ján Makovický (1818 – 1884)

– šesťdesiaty by oslavoval novinár Karol Ježík, zakladateľ SME (1953 – 1998), zomrel štyridsaťpäťročný po úraze hlavy

3. decembra

– astronómka Ludmila Pajdušáková v observatóriu pri Skalnatom plese objavila pre svet svoju piatu novú kométu; 60. výročie

4. decembra

– pred 220 rokmi sa vo Zvolene narodil Samuel Ferjenčík (1793 – 1855), evanjelický kňaz a národovec, významný meteorológ i ovocinár; jeho chýr prenikol aj do Viedne a Ústredný meteorologický ústav rakúsko-uhorskej monarchie mu daroval na tie časy kompletné moderné meteorologické vybavenie

– päťdesiaty oslavuje najmladší z veľkej trojice našich krasokorčuliarov (Divín – Nepela – Sabovčík) Jozef Sabovčík, strieborný na majstrovstvách Európy v roku 1983, bronzový v roku 1984 a zlatý v rokoch 1985 a 1986, majster sveta profesionálov; v dejinách krasokorčuľovania prvý, kto na medzinárodnej súťaži skočil štvoritý skok, odvtedy ho vo svete volali Jumping Joe; žije v Kanade a je hudobným recenzentom

5. decembra

– pred 105 rokmi začal v Budapešti vychádzať najstarší slovenský detský časopis Zornička

– tridsať rokov uplynulo od smrti najznámejšej slovenskej textilnej výtvarníčky, preslávenej uplatnením klasickej slovenskej čipky v moderných výtvarných kompozíciách Eleny Holéczyovej (1906 – 1983), dcéry dramatika Jozefa Hollého

6. decembra

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil významný slovenský vedec, zakladateľ rádiobiologického výskumu na Slovensku, odborník na kozmickú medicínu, vedecká osobnosť medzinárodného programu Interkozmos Milan Praslička (1923 – 1985)

(jč)

Čítajte aj webové sídlo
Slovenských národných novín:

www.snn.sk

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMA, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVAŇEC, Drahošlav MACHALA, Andrej STRÝČEK, Štefan SUCHÝ, Jozef ŠIMONOVÍČ. Podávanie novinových zásielok povolené OZSsRpBanská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@sposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciam. MČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.